

Mörkade platser

– stigmatisering och ryktesspridning i urbana utvecklingsområden

Maria Vallström

En forskningsrapport från FoU Söderhamn på uppdrag av Boverket

Mörkade platser

– stigmatisering och ryktesspridning i urbana utvecklingsområden

Maria Vallström

Omslag: *Vy över Stockholm. Foto: Stockholms stadsmuseum*

Produktion och Utgivning:

© FoU Söderhamn, 2015

CFL – Centrum för flexibelt lärande

Söderhamns kommun

Södra Järnväggsgatan 7, 826 80 Söderhamn

Tel. 0270-758 00 Fax 0270-169 65

ISBN-nummer: 978-91-975714-2-5

Mörkade platser

– stigmatisering och ryktesspridning i urbana utvecklingsområden

Maria Vallström

Innehåll

Inledning.....	2
Uppdraget.....	3
Kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning.....	6
Varför arbeta mot ryktesspridning?.....	7
1. Försöka förstå problemet.....	9
Plocka isär.....	9
Historisk kontingens – andra tider.....	10
Rumslig kontingens – andra platser.....	11
Analysera.....	12
Omlokalisera.....	14
Mediadramaturgi.....	16
Mediescanningens resultat.....	19
Brevet till länspolismästaren.....	20
Sammanfattning del 1.....	24
2. Strategier mot ryktesspridning.....	25
Grundförutsättningar.....	25
Strategier.....	32
Omladdning Rosengård.....	38
Sammanfattning del 2.....	40
Referenser.....	42

Inledning

I en intervju med en referensgrupp i Gamlegården, Kristianstad, berättar Neta på Näsby IF om damen som körde in på deras bakluckeloppis och inte vågade gå ur bilen:

... det var en dam som kom hit, körde in på parkeringen ställde sig och så, sa; 'Jag visste inte att det var hit jag skulle' säger hon. Jag bara; 'Jamen vad bra du hitta rätt i alla fall då' tyckte jag, för jag tänkte vägbeskrivning och så här.

'Nämen det är ju Gamlegården här bredvid' säger hon. [skratt] Hon vart bara, satt så här i bilen [visar hur hon håller krampaktigt i ratten]; 'Gamlegården, det ligger precis bredvid Gamlegården.' Och jag bara; 'Ja.'

'Nämen det går inte' sa hon.

'Vad då går inte, vi är ju en del av Gamlegården också' sa jag. 'Jamen jag vet inte om jag kan stå kvar och sälja här för det, Gamlegården bredvid.' Och jag bara så här; 'Gör ett försök, jag lovar att jag ska skydda dig om du blir påhoppad.' För att det är, så. Hon sålde skitbra, tyckte att det var den roligaste bakluckeloppis hon hade varit på. Men just det här och bli helt så här, kör in genom grindarna till oss och bli så här; 'Gamlegården ligger ju där.' [skratt].¹

När etnologen Per-Markku Ristilammi diskuterade begreppet "svart poesi" i sin avhandling om Rosengård, refererade han i sin tur till kollegan Karla Werner. I hennes intervjuer med stadsbor märkte hon att vissa platser i staden väckte starka känslor av rädsla och antipati, att de för vissa personer var "som om blodet skulle isa sig i ådrorna ifall de skulle stanna upp. Det verkade som om det fanns en ond magi som hotade att förgöra dem" och det upplevdes helt otänkbart att gå i dialog med dessa platser. Den här sortens laddning kallar Werner för mörk magi.²

Fyra år efter Ristilammis avhandling, 1998, kom antologin "Mörk magi i vita medier" där olika författare analyserade bilden av "invandraren" i medierna som ett resultat av många små delars helhet. Den sammantagna bilden av olika, till synes obetydliga detaljer, bildar en ram där nya detaljer kan infogas, hävdade de.³ En "genväg" till maktens ojämlikhet har skapats, där ordet invandrare betraktas som sammankopplad med det som är annorlunda, både i bemärkelsen exotisk och i bemärkelsen hotfull.⁴

Samma diskurs har i ett tidigare historiskt skede formats kring arbetarklassen, den del av befolkningen som nu alltmer kommit att "rasifieras" - underordningen handlar snarare om etniskt utanförskap än arbetarklass. Det blir synligt i beskrivningarna av störande ynglingar på moped och sysslösa ungdomar som sitter och "hänger", förvandlade från vit (manlig) arbetarklass till ungdom av annan etnisk härkomst än just vit.⁵ Mopedåkandet och hängandet kvarstår men gruppen har omdefinierats.

¹ Intervju referensgrupp Gamlegården,

² Werner e. Ristilammi, Per-Markku 1994: *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet*, s. 40

³ Brune et al, 1998: *Mörk magi i vita medier. Svensk nyhetsjournalistik om flyktingar, invandrare och rasism*.

⁴ Tilly, Charles 2000: *Beständig ojämlikhet*; Torgovnick, Mariana 1990: *Gone Primitive. Savage intellects, modern lives*.

⁵ Dikec, Mustafa 2007: *Badlands of the republic. Space, politics and urban policy*, s. 8.

Om vi återvänder till Ristilammi så valde han begreppet "svart poesi" för att betona att beskrivningarna gör något med platsen och att de får högst konkreta innebörder för de som bor där.⁶ Den här konstruktivistiska grundbulten har även Ian Hacking diskuterat. Han sätter fingret på den återverkan kategorisering har på den kategoriserade. Om man om och om igen möts av färdiga berättelser om sig själv så påverkar det förr eller senare självbilden.⁷ Åtminstone tvingas man till ett försvar, ett förhållningssätt, en strategi för att bemöta skillnaden mellan upplevd tillhörighet och tillskriven kategori.

Det här har diskuterats väldigt mycket i relation till stigmatiserande kategoriseringar som kvinna, barn, invandrare, arbetarklass osv. Det intressanta med stigmatiserandet av plats är att den i någon mån "smittar" invånarna med sin mörka magi och att just detta gör att stigmatiseringen reproduceras - så fort invånaren får en möjlighet flyttar hen från platsen och nya personer med få handlingsalternativ flyttar in. Flytten blir ett sätt att undkomma stigma, liksom att ta avstånd från området trots att man bor där själv.

Uppdraget

Under Boverkets arbete med urbana utvecklingsområden konstaterades att ryktesspridningen och den negativa bilden av vissa områden var ett konkret problem. Mitt uppdrag blev att försöka utröna hur bilden skapas och vad man skulle kunna göra åt det, enkelt uttryckt. Jag valde ut tre platser av de 15 urbana utvecklingsområden som utpekats av regeringen på grund av låg behörighet till gymnasiet, hög arbetslöshet och hög andel försörjningsstöd. Urvalet baserades på att de som var ansvariga för urban utveckling på respektive kommun ville ta på sig en del av ansvaret, ifråga om att vara tillgängliga, uppriktiga, bjuda in till relevanta möten och hjälpa till att skapa referensgrupper samt gärna ha pågående eller förutvarande aktiviteter inom arbetet mot ryktesspridning och stigmatisering att följa eller informera om. Det blev då Gamlegården i Kristianstad, Herrgården i Malmö (den benämning som använts stigmatiserande har varit Rosengård, så det blev arbetsnamnet) och Araby i Växjö. Senare, under hösten, kom Seved/Södra Sofielund, också Malmö, med på ett hörn.

Jag har arbetat interaktivt och tänkte mig till en början att följa vissa spår i det pågående arbetet mot negativ ryktesspridning (utom i Seved/Södra Sofielund då, som inte rymdes i min planering för det). Inget av dessa spår kom dock igång under året. Det berodde på olika saker; i *Malmö* hade man det största arbetet bakom sig och tyckte inte längre att just seminarier om ryktesspridning om Rosengård var relevanta (därmed inte sagt att frågan tappat sin aktualitet). Ett annat, mer hemligt spår, kom inte igång på några yttre orsaker; den icke namngivna aktören valde att inte etablera sig i området. I *Kristianstad* hade jag tänkt följa arbetet med 4 D, ett projekt i samverkan med Hyresgästföreningen där tanken var att man skulle skapa en egen nyhetsredaktion på Gamlegården som skulle ge nya bilder av området. Här var samverkan och kommunikation en stötesten, som gjorde att projektet inte kom igång under 2014. I *Växjö*, som kom in senare i processen, hade jag tänkt följa konstnärskollektivet Wallrides arbete i Araby, men det upphörde. Dels av personbundna orsaker; den person som hållit i kontakten från kommunens sida blev tjänstledig. Dels kanske på grund av att det urbana utvecklingsarbetet gick in i en ny fas i Växjö, där inriktningen mot arbetsliv och företagande sattes tydligare i fokus och medlen blev projektbaserade på grundval av detta. En tänkbar konsekvens var att generellt områdesstödande projekt med ett bredare fokus inte blev lika aktuella.

⁶ Ristilammi s. 39.

⁷ Hacking, Ian 1999: *The social construction of what* och 2002: *Historical ontology*.

I Malmöstadsdelen Seved hann jag bara göra en intervjuomgång, eftersom de inte kunde få plats i projektet förrän hösten 2014. Övriga platser har besökts 3-5 gånger under 2014.

Omdiskuterad konstnärlig utsmyckning i Seved. Foto: M. Vallström.

Snarare än de tänkta spåren kom följeforskningen att bestå av ett kontinuerligt samtal, gemensamt kunskapsbyggande och gradvisa insikter. Den viktigaste omorienteringen kom snabbt, omlokaliseringen av problemen, från området till det omgivande samhället. Därmed minskade vikten av de planerade referensgrupperna. Men de referensgrupper jag haft, i synnerhet i Kristianstad, har varit betydelsefulla. Det tog lång tid att komma i kontakt med boende på respektive område, men det kändes viktigt att gå den långa vägen, via nyckelpersoner. I Herrgården är man också försiktig med att "använda" de boende till referensgrupper mm, eftersom området varit så uppmärksammat och föremål för många projekt och studier, så där har jag egentligen inte pratat med boende i någon större utsträckning. Däremot arbetade referensgruppen på området och hade bott där tidigare.

I det löpande fältarbetet har jag fått tips om nya personer och sammanhang samt även tillåtit mig att haka på tillfällen, spåra upp platser, improviserat, pratat med folk på bussen, taxichaufförer, arbetsförmedlare/coacher, medborgarkontor etc. Förutom detta sedvanliga etnologiska "rörliga sökarljus" samt intervjuer har jag arbetat med mediascanning (alltså en ganska ytlig analys av kategoriserade artiklar) och en enkät till arbetsgivare.

Det är alltid svårt att veta hur omfattande en undersökning varit utan att få se lite siffror. Jag har gjort 35 intervjuer och 6 telefonintervjuer, samt haft ca 5-7 "hängsamtal". 4 av de 35 intervjuerna har varit större gruppintervjuer (6-8 personer), det är tre träffar med referensgruppen i Gamlegården och en gruppintervju med besökare och personal på Tallgården i Araby. Det är totalt 47 personer som har blivit intervjuade, ca 15 av dem har blivit intervjuade 2-4 gånger, andra har jag bara träffat 1-2 gånger. De kategorier som valts ut har varit:

- Ansvariga för det urbana utvecklingsarbetet (10 personer)
- Politiker (3)
- Journalister P4 (6 + 1 Kristianstad blev även 2 barn involverade i intervjun)
- Referensgrupper (25) (boende, verksamma eller bara engagerade i området)
- "Eldsjälar" (3)

När det gäller mediascanningen har jag gjort en snabbkategorisering av rubrik + första rader i respektive lokaltidning och Dagens Nyheter 2013, samt en uppföljning av lokaltidningar under årets första 10 månader (januari - oktober 2014). Det har kommit in fler artiklar på varje ort på dessa 10 månader som hela förra året, så materialet är jämförbart i mängd.

En fråga uppstod tidigt som svar på mina frågor, nämligen om det stämmer att de som bor i dessa områden blir särbehandlade av t ex arbetsgivare för att de har en viss adress. Frågan var givetvis svår att besvara, men jag började med att prata med arbetsförmedlarna om hur de upplevde eventuell diskriminering från (icke namngivna) arbetsgivare. Jag kontaktade arbetsförmedling och i något fall coacher inom kommunen på alla tre orter och ställde frågor om hur de uppfattade arbetsgivarnas inställning till området, men också till hur arbetsgivarna hanterar mångfald i rekryteringsarbetet eftersom det snabbt seglade upp som ett kärnproblem bakom denna farhåga. Jag hörde mig också för om lämpliga arbetsgivare att tillfråga i en anonym enkät.

Därefter riktade jag en enkät till 5 arbetsgivare på varje ort, där frågan om ryktet togs upp. De kontaktades först per telefon och blev tillfrågade om att ta emot enkäten, men svarsfrekvensen blev ändå mycket låg, 7 av 15, vilket ger något under 50 %. Jag har heller inte haft möjlighet att kontrollera om svaren stämmer med anställdas erfarenheter, men jag såg det som ett led i att få

arbetsgivarna att reflektera över dessa frågor. Jag valde ungefär liknande arbetsplatser, där jag från en arbetsförmedlare fått indikationer på att många från området söker arbete: en större livsmedelsaffär, ett bemanningsföretag och en hamburgerkedja på varje ort.

Enkäten styrdes mot mångfald i rekryteringsprocessen och ryktesspridning om de aktuella områdena. Det kan jag i efterhand tycka var mindre bra, eftersom det förstärker kopplingen mellan område och etnisk annanhet. Å andra sidan var det svårt att inte se den koppling som fanns i arbetsförmedlarnas svar till just detta: diskriminering på etnisk grund, även om det inte alltid sades rent ut. Frågan om bostadsadressens betydelse bemöttes på de allra flesta håll med oförståelse och nekanden i samtalen. I enkäten fick arbetsgivarna svara på om vad de trodde spelade störst roll för andra arbetsgivare, som inte arbetade medvetet med mångfaldsfrågor. De trodde då att sökandes namn styr i första hand, före bostadsadress.

Kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning

Det här sättet att arbeta, den interaktiva metoden, är en process där det krävs att forskaren ger sig in i nya frågeställningar utan att tappa sin oberoende roll. Det handlar om en följsamhet gentemot de som arbetar praktiskt, att följa och stödja – och ibland störa – deras arbete med frågor, inspel av fakta och perspektiv, återkopplingar och revideringar i text och tankar.⁸ Ett ömsesidigt lärande nära praktiken gör det möjligt att bygga användbar kunskap som blir till nytta för flera. Eftersom kunskapen lätt får en lokal prägel har det varit givande att samtidigt arbeta i flera orter, för att öka generaliserbarheten i resultaten. Det blir också viktigt att sprida dem, eftersom problematiken är väl känd både nationellt och internationellt. I det här fallet har spridningen skett på följande sätt:

- Medverkan på öppna frukostmöten i Kristianstad 12/2 och 7/5
- Medverkan på Kraftsamling Herrgården, halvdagsmöte 8 maj
- Uppsökande och utvidgning av nätverk och referensgrupper
- Samtalen med arbetsförmedlare och coacher
- Enkäten till arbetsgivarna

Preliminära resultat har presenterats i följande sammanhang:

- Vårmetet i Umeå (nationell nivå) 9 april 2014
- Docentföreläsning, Uppsala universitet 22 maj
- Jordbruksverket, Jönköping 14 november
- Boverkets slutkonferens, Stockholm, 13 november
- Forum för Community Art, Örebro 21 november (nationellt)
- Urbana studier, Malmö Högskola, 27 november, (där deltagare från alla områden var inbjudna), med introduktion av Per-Markku Ristilampi
- Internationell konferens; "On the edge. The dual city, past and Present 15-16 december, Stockholms stadsmuseum

Projektet kommer också att presenteras på den nordiska konferensen CO2, NEFK 2015 i Köpenhamn 2015.

⁸ Se utförligare diskussion i Vallström, Mikael 2014: Utblickar och utkast till alternativa verklighetsbeskrivningar. I: *När verkligheten inte stämmer med kartan. Lokala förutsättningar för hållbar utveckling*, s 206.

När det gäller *public opinion* som det kallas i fråga om följeforskning, eller tredje uppgiften, har jag publicerat en debattartikel i ETC med anledning av en diskussion kring den förstärkta polisenvaron i Stockholmsförorterna Tensta och Rinkeby.⁹

Varför arbeta mot ryktesspridning?

Anledningarna till att arbeta med ett så till synes svårfångat problem som ryktesspridning är flera. Dels handlar det om att en negativ bild av området riskerar att försämra förutsättningarna för det "vanliga" arbetet inom urban utveckling. Ett ovanligt tydligt exempel på det är beskrivet i rapporten Marknadsanalys Rosenkraft, som drog slutsatsen att de 4 % som fattades i den kalkylerade uppgången av fastighetspriserna enbart kunde förklaras med ryktet. I förslagen till lösningar skriver rapportens författare:

Genomgående i alla delar av utredningen framkommer att ryktet spelar **mycket stor** betydelse för den framtida utvecklingen i Rosengård. Ryktet påverkar bostadspriser, de boendes vardagsliv, integrationen mellan stadsdelarna, etablering av verksamheter inom olika områden mm.¹⁰

Det har också fastslagits att Rosengård påverkar bilden av Malmö och till och med Skåne, på ett negativt sätt, i fråga om t ex etableringar.¹¹ Men även i andra regionala frågor utgör den ett hinder, till exempel upplever kommunen att det är svårt att placera ut ensamkommande flyktingbarn i andra kommuner p g a områdets rykte. Andreas Konstantinides, ordförande i Stadsområde Öster, säger:

A - Men jag pratar om mindre orter där dom, dom vågar knappt och prata med oss.

M - Det är ju helt otroligt.

A - Speciellt nu när vi försöker nu, ensamkommande flyktingbarn, med placeringar och annat. Och när vi kontaktar andra kommuner; 'Oj, ska ni skicka till oss Rosengårds problem?' Alltså, Rosengård som begrepp, har blivit, det sitter fast.¹²

Även en av dem som arbetar med ungdomar i Rosengård berättar ett liknande exempel, när de var på en nationell ungdomskonferens i Söderhamn och bemöttes med påtaglig och kännbar rädsla från både unga och vuxna från resten av landet.¹³ Den här användningen av Rosengård som ett indexkalt tecken för förortsproblematik har jag också stött på i nationella medier samt i de övriga kommunerna jag undersökt. Karakteristiskt uttrycks detta ofta i bisatsen "som i Rosengård". Rosengård har därmed uppnått status av *första förklaringsvärde*; inga ytterligare betydelser måste adderas, allt ryms i tecknet. Tensta har en liknande nationell räckvidd som tecken, vilket Loïc Wacquant påpekar från sin internationella utgångspunkt.¹⁴ Men när händelserna i Husby utspelade sig i Stockholmsområdet var det till Rosengård integrationsministern begav sig, trots att man inte haft en incident där på flera år.¹⁵ Att ryktet kring Rosengård kan betraktas som just överdrivet i ett nationellt perspektiv lyfts fram i rapporten "Rosengård är fredligast i Stockholm", där en jämförelse över brottsstatistik visar att

⁹ ETC Stockholm 26/4 2014: <http://stockholm.etc.se/debatt/berattelsen-om-fororten-och-bruksorten-ar-likadan>

¹⁰ *Marknadsanalys Rosenkraft*. Rapport 2013-05-29, Tyréns.

¹¹ Intervjuer med Arian Ratkoceri, Stadsområde Öster.

¹² Intervju Andreas Konstantinides.

¹³ Intervju referensgrupp Herrgården.

¹⁴ Wacquant, Loïc 2007: Territorial stigmatization in the age of advanced marginality, I: *Thesis Eleven* nr 91, s. 68.

¹⁵ Intervju Andreas K.

antalet brott i området är betydligt lägre än i Stockholmsområdet. Till och med det utpekade "rika" området Östermalm har högre total kriminalitet än Rosengård. Där konstateras också att media ger en skev bild av detta faktum.¹⁶

Förutom på lokal, regional och nationell nivå, så utgör naturligtvis stigmatisering ett kännbart problem på individuell nivå, i form av negativt bemötande och negativa förväntningar, vilket visats både i mitt arbete och i ett antal tidigare arbeten.¹⁷

Den omfattande *rörligheten* som präglar många urbana utvecklingsområden bidrar till reproduktion av områdets stigma, men är också en direkt följd av den.¹⁸ Det finns all anledning att befara att stigmatisering påverkar mobilitet eftersom ett av sätten att undkomma eller åtminstone lindra stigmat är att flytta.¹⁹ Med minskat stigma bör minskad rörlighet kunna uppnås, vilket förstärks av åtgärder som blandad bebyggelse för att möjliggöra en boendekarriär inom området.²⁰

Det kanske mest skrämmande är dock att ryktesspridning som den kommit att formas under de senaste decennierna underblåser rasistiska strömningar i samhället; det är en underström som alltför lätt hakar i berättelserna om förorten. Upplevd orättvisa och brist på erkännande ökar i sin tur risken för motståndsaktioner och konflikt.²¹

Resten av texten kommer att vara uppdelad i två större delar, där den första delen behandlar stigmatisering av plats och ryktesspridningens mekanismer. I den andra delen övervägs vilka möjligheter som står till buds och verkar fungera respektive inte fungera lika bra när det gäller att strategiskt arbeta mot stigmatiseringen av ett område.

¹⁶ Tryding, Per 2012: *Rosengård är fredligast i hela Stockholm – en rapport om brottslighet och statistik.*

¹⁷ Se t ex Widigsson, Mats 2013: *Från miljonprogram till högskoleprogram – plats, agentskap och villkorad valfrihet*; Ericson/Molina/Ristilammi 2000: *Miljonprogram och media*; Hallin et al 2010: *"Det är inte stenarna som gör ont"* Röster från Herrgården, Rosengård – om konflikter och erkännande, sid. 56 ff.

¹⁸ *Uppföljning av de prestationsbaserade stimulansmedlen*, delrapport 1, sid 18; Andersson, Roger 2009.

¹⁹ Wacquant 2007.

²⁰ Hallin et al, s. 37.

²¹ Hallin et al s. 223; de los Reyes, Paulina et al, 2014: *"Bilen brinner... men problemen är kvar"* *Berättelser om Husbyhändelserna i maj 2013.*

Gamlegården, Kristianstad. Foto: M. Vallström

1. Försöka förstå problemet

Plocka isär

En viktig början är att plocka isär, dekonstruera problemet, eftersom en del av uppdraget var att försöka utröna mekanismerna bakom stigmatiseringsprocesser. Eftersom jag i likhet med många forskare intar ett konstruktivistiskt perspektiv är detta ett nödvändigt steg. Det gäller att se till hur något konstrueras för att kunna föreställa sig andra verkligheter; att göra begreppen och verklighetsbeskrivningarna *kontingenta*, tillfälliga. Det finns också mer praktiska anledningar till att göra det. En sådan anledning är att man många gånger stöter på invändningen "har det inte alltid funnits sådana här områden?" med undertexten "måste det inte vara så här?" Dessa frågor kan bemötas med historisk kontingens, med undertexten "nej, det behöver inte vara så här, om många upplever det vara ett problem finns det anledning att försöka ändra på det, vilket har visat sig vara historiskt möjligt". En annan anledning är att man ofta använder sig av kategorin "invandrare" som ett första förklaringsvärde. Det är uttalanden som "Problemen beror på att det är många invandrare som bor där". Den förklaringen kan bemötas med både historisk och rumslig kontingens. Att påvisa att det kunde vara annorlunda blir då ett sätt att lossa kopplingarna mellan område, etnisk annorlundahet och problem och försöka blottlägga de mekanismer som ligger bakom stigmatiseringen av plats.

Historisk kontingens – andra tider

Miljonprogrammen byggdes för att höja bostadsstandarden i Sverige för de som hade det sämst ställt. Det var en enorm satsning där en miljon lägenheter byggdes under en kort period på 1960 – 1970-talen. Det omgivande samhället var inne i slutet av en fas med full sysselsättning, framtidsoptimism och välfärd. Det moderna samhället med dess ideal funktionalitet och rationalitet formade arkitekturen. Här skulle den moderna människan bo, i avskildhet från industrins och den offentliga sektorns arbetsplatser, men i nära anslutning till dem, mer eller mindre långt från stadskärnan.

Det är delar av miljonprogrammet som nu bildar ett antal ”urbana utvecklingsområden”, föremål för regeringens satsningar.²² Just de områden som jag har tittat närmare på ligger relativt nära stadskärnan, men ändå spelar geografin en viss roll. Seved/Södra Sofielund är den stadsdel som ligger närmast centrum, utan det karakteristiska stråket av industribyggnader, större trafikleder och grönområden som skiljer Gamlegården från Kristianstad, Araby från Växjö och (om än i mindre grad och egentligen mest synligt från cykelvägen) Herrgården/Rosengård från Malmö.

Redan i början av 1970-talet började miljonprogrammets områden, framförallt i storstäderna, att beskrivas som samhällseliga misslyckanden. I Araby talades det om ”arabyungar”, men det fanns också andra områden med dåligt rykte. Ett talesätt var att om man förlorat en cykel skulle man leta på ”norr”. Då som nu talade man om moppeungdomen som störande i Araby.²³ Talet om droger är en annan föreställning som äger en viss kontinuitet över tid; på 1970-talet var det sniffning och alkohol, idag andra droger. Att ”hänga” är också något som beskrivits som problem i Araby, vilket är en social rädsla med långa historiska rötter. Den uppstod, kan man säga, med lönearbetet och den nya fritiden, som ansågs farlig för arbetarna.²⁴ Den gav eko i berättelser om raggarna i Sundsvall på 1950-talet, där polisen gick runt och ropade ”rotera!” också för att stävja social oro bland de stillastående bilarna och människorna.²⁵ Konstnärskollektivet Wallride har ifrågasatt denna rädsla för hängande och istället skapat platser för det, i Araby.

På 1980-talet fanns exotiserande beskrivningar som anspelade på förortens invånare som annorlunda, även i etniska termer.²⁶ Men förorten var inte lika entydigt definierad som en plats för etniskt utanförskap. Forskaren och geografen Mustafa Dikec har beskrivit en motsvarande process i Frankrike, det land som i Västvärlden mest påminner om den svenska strukturen med förorter som geografiskt avskilda från stadskärnan. Han beskriver det som att rädslan har ändrat färg²⁷ Aktörerna ha bytts ut, men berättelsen kvarstår, som Wacquant uttryckt det.²⁸ Den här etnifieringen av problemen, från att ha beskrivits som sociala problem till religiösa eller ”kulturella” problem, uppmärksammades redan på 1990-talet av forskarna Alexandra Ålund och Carl-Ulric Schierup, vilket de kritiserade som ”kulturalisering” ett sätt att dölja problem som samhället egentligen hade ansvar för att lösa, genom en enkel hänvisning till ”deras kultur”.²⁹ På något plan finns det också idag ett

²² Nilsson, Micael (red.) 2013: *Urbant utvecklingsarbete-delrapportering av regeringsuppdrag*.

²³ Samtal Eva Linde, Panncentralen, Araby; Intervju Radio Kronoberg.

²⁴ Thompson E P 1967: Time, work-discipline and industrial Capitalism. I: *Past & Present*.

²⁵ Undersökning Industrihistoria, Sundsvalls museum/Medelpadsarkiv, intervjuer 2005.

²⁶ Ristilammi s. 38-39

²⁷ Dikec s. 8-9; se även Hallin et al s. 17.

²⁸ Wacquant, L., 2008: Relocating Gentrification: The Working Class, Science and the State in Recent Urban Research, in *International Journal of Urban and Regional Research* 32.1., s. 201.

²⁹ Ålund, A/Schierup, C-A 1992: Kulturpluralismens paradoxer. I: *Kulturella Perspektiv nr 1*.

intresse av att förlägga problemen på en rasifierad grupp, lokaliserad till ett område. Därför är det viktigt att hålla fast vid den omsvängning mot konkret problemlösning som skett i det urbana utvecklingsarbetet de senaste åren; arbeta med befolkningens möjligheter till försörjning och utbildning. Det kan samtidigt innebära att många boende känner sig osedda i vad *de* uppfattar som sin kulturella särart, men det är en olöslig paradox. Ett återerkännande av alla medborgares samhälleliga rättigheter, oavsett hudfärg, är ett steg i rätt riktning på så sätt att det går att hävda ett ansvar på ett djupare plan, ett vidgande av vad som får utgöra "vi".

Rumslig kontingens – andra platser

I ett tidigare forskningsprojekt har jag studerat hur före detta industrisamhällen, bruksorter, svartmålas på ett liknande sätt som förorten. Hofors, i Gävleborgs län, har många parametrar som stämmer överens med erfarenheter återberättade av boende i stigmatiserade förorter. Det har då handlat om att behöva gå i försvar och känna hur bemötandet ändras när bostadsorten blir känd, men också att ha en mer positiv bild av området/orten än omgivningen och att känna gemenskap med andra som bor där. Andra gemensamma drag är att ha erfarenhet av svek och bristande inflytande, att uppleva hög genomströmning som tröttsam och att i någon mån känna sig fråntagen "sin" plats.³⁰ Av de tre orter jag undersökt är det framförallt Hofors som i intervjuer har reflekterat över ortens rykte, ofta uttryckt i frågan "Hur f-n kan du bo i Hofors?". En period av kriminalitet har märkt orten för lång framtid, förutom de problem som förknippas med industriorter efter industrin (även om den just i Hofors faktiskt finns kvar). Rädsla är en stark drivkraft för ryktesspridning som förenar Hofors med flera av de urbana utvecklingsområdena.

Både miljonprogramsområden och industrisamhällets centralorter på landsbygden kan betraktas som arv från samma tid; välfärdssamhället, byggt för full sysselsättning och omfattande samhällelig service. Orterna och områdena var under en kort period det mest moderna, spjutspetsarna in i framtiden, men är nu betraktade som oönskade rester av detta samhälle, som varandes i "fel" tid. Båda platserna präglas också av en hög grad av nyanlända på så sätt att det finns tillgång till bostäder där, i form av hyresrätter. Det finns naturligtvis också skillnader, som åldersstruktur, geografiskt avstånd till arbetsplatser samt att bruksorterna ännu inte är lika markant rasifierade. Man kan också säga att den övergripande förklaringsmodellen inte är etnisk annanhet i bruksorten, utan snarare "bruksanda". Bruksanda har definierats som motpol till utveckling i dikotomin bruksanda-entreprenörskap, och då förknippats med passivitet, initiativlöshet, beroende, låg utbildningsnivå, hög arbetslöshet etc.³¹

Även orter som drabbats av miljöskandaler kan märkas av ett liknande stigma, det har forskare visat när det gäller exempelvis Hallandsåsen.³² Det är då också en rädsla som ligger under ytan, ett behov av kalkylering av risk som är drivkraften bakom ryktesspridningen.

Just för att påpeka den förvanskning av platsen som äger rum kan det vara en poäng att jämföra med andra områden i staden, med neutralt eller positivt rykte. Andreas Konstantinides säger:

³⁰ Se även de los Reyes et al 2014, s. 22 ff.

³¹ Vallström, Maria 2014: Berättelser om plats, platsen som berättelse. I: Vallström, Mikael (red.) *När verkligheten inte stämmer med kartan- lokala förutsättningar för landsbygdens hållbara utveckling.*

³² Sjölander-Lindqvist et al 2000: Understanding aspects of environmental stigma: The case of Hallandsås, i: Cottam/Harvey/Pape & Tait (red.): *Foresight and Precaution.*

Nämen jag minns en gång faktiskt när jag, när det stod i Sydsvenskan, tidningen här, att det har kastats en sten på en buss. Och samma dag kastades en sten på en buss i Limhamn. Och det var en stor sten och bussfönstret gick sönder, men här gick inte fönstret sönder eller nånting. Men det stod ingenting om Limhamns-incidenten, det stod om Rosengårds-incidenten, som inte var så allvarlig som Limhamns. Och då minns jag att jag sa; Jamen i Limhamn har man slagit sönder en bussruta, liksom, det var farligt för föraren. Och ingen har sagt att; Nu ska vi ställa in alla busskörningar i det området, men här vill ni stoppa det på direkten. Jag minns att jag sa nåt sådant en gång.

Ett sätt att kombinera den historiska kontingensen med den rumsliga är just att peka på de områden som faktiskt har förändrats avseende ryktet. I Kristianstad är Österäng på väg att bli ett sådant exempel, mer kända är kanske Möllevången i Malmö och längre tillbaka i tiden Söder i Stockholm.

Analysera

Nästa steg i att försöka förstå problemet stigmatisering består i att *analysera* det med stöd av lämpliga teorier. Ett sätt att tolka förändring av områdets status har varit att prata om gentrifiering, av engelskans *gentry*, på svenska ungefär "medelklassifiering". Det har då handlat om ett perspektiv när man analyserat processer som lett till en förvandling av ett område, oftast från arbetsstadsdel till medelklassstadsdel, för att uttrycka det lite förenklat. Många åtgärder inom stadsplanering syftar ju mer eller mindre medvetet till att "byta ut" befolkningen i stigmatiserade områden mot bättre bemedlade invånare och på så sätt höja områdets status. Utförsäljningen av allmännyttan är ett exempel på en sådan åtgärd, vilket väckt protester i bland annat Alby. Där, i en tidningsartikel, skriver en företrädare för rörelsen "Alby är inte till salu" att de är trötta på att inte räknas: "ingen räknar med oss, så vi har börjat räkna oss själva".³³

Idag förespråkas ofta "social mix" som ett ideal, alltså att både kunna erbjuda billigare bostäder för de som behöver det, och att attrahera köpstarkare grupper att flytta till området. Den danska sociologen Gunvor Christensen har dock visat att de åtgärder som syftat till "social mix" inte varit framgångsrika. Det har däremot de projekt som syftat till att rusta enskilda individer till fullt medborgarskap (arbete/utbildning t ex) varit, med skillnaden att dessa lyckade fall inte syns i områdets statistik eftersom de flyttar, och nya resurssvaga grupper flyttar in.³⁴ Brittiska forskare hävdar att social mix inte leder till förbättring av ett område (med undantag av betyg till unga flickor). I boken "Mixed communities : Gentrification by stealth? ifrågasätter de idealet om att "blanda" områden som ett sätt att dölja ojämlikhet i fråga om klass.³⁵

Loïc Wacquant skriver att forskningen har tappat greppet om vad som förut hette arbetarklassen, att vi lämnat de mindre bemedlade i vad han kallar den "avancerade marginaliteten".³⁶ Istället, menar han, har forskningen hamnat för nära policynivån, på grund av möjligheter till finansiering, och börjat formulera frågor som härrör från dem; social mix, trygghet, etc.³⁷ Även forskaren Don Kalb efterlyser

³³ <http://albyarintetillsalu.wordpress.com/about/> ; <http://www.aftonbladet.se/kultur/article16406571.ab>

³⁴ Christensen, Gunvor 2013: *Indsatser i udsatte boligområder. Hvad virker, hvorfor og hvordan?*

³⁵ Bridge, Gary; Butler, Tim; Lees, Loretta 2011: *Mixed communities – gentrification by stealth?*

³⁶ Wacquant 2007.

³⁷ Wacquant 2008.

ett (åter)erkännande av arbetarklassen, eftersom han där ser grogrunden till den populism som råder i Europa, ofta med främlingsfientliga förtecken.³⁸

Det Wacquant kallar avancerad marginalitet har alltså en tendens att skapas i form av reservat, som blir präglade av territoriell stigmatisering. Han målar upp samma typer av erfarenheter som redan nämnts: att boende känner sig tvingade att ändra sin adress när de söker jobb och känner allmänt negativa förväntningar med utgångspunkt i sin bostadsort.³⁹ Han beskriver hur den underordning av fattiga, etniska andra och postkoloniala migranter som redan finns samverkar med platsen i stigmatiseringsprocessen, men inte kan reduceras till den. Eftersom underordnade grupper lokaliseras till vissa platser blir själva platsen "vanställd", hävdar han, och när den här skönhetsfläcken (*blemish*) blivit permanent uppstår historier om förtal, om orättvist negativa bilder, underifrån och ibland från vetenskapen.⁴⁰

Skillnaden mot tidigare historiska epoker och platser präglade av arbetarklassen, om vi återgår till tanken om den historiska kontingensen, är att de som tidigare bodde i dessa områden hade arbeten och därmed helt andra förutsättningar för att bygga upp en fungerande social ekonomi som komplement, skriver Wacquant vidare.⁴¹ I Sverige är urbana utvecklingsområden i hög grad fysiskt avskurna från arbetsplatser, eftersom dessa byggdes i relation till omgivande, arbetskraftsintensiva industrier. Karaktären av slutna bostadsområden förstärker föreställningen om reservat. Vidare är den kollektiva organisering som präglade arbetarklassen svårare idag, dels för att kollektiv organisering *per se* anses passé i ett hyperindividualistiskt tidevarv, dels för att det enda sättet att undkomma stigmat i den avancerade marginaliteten är att ta avstånd från den, alltså disidentifiera sig gentemot en (fiktiv) andra.⁴² Det gör frågan om delaktigheten komplex, vilket vi återvänder till i del 2.

³⁸ Kalb, Don 2009: Conversations with a Polish populist: Tracing hidden histories of globalization, class and dispossession in postsocialism (and beyond). I: *American ethnologist* vol.36, no. 2.

³⁹ Wacquant 2007, s. 68. Se även Hallin et al s. 231.

⁴⁰ Wacquant 2007, s. 67, se även Listerborn, Carina 2014: Från vision till verklighet. Strategier för att utveckla hållbara städer, i Listerborn et al: *Strategier för att hela en delad stad. Samordnad stadsutveckling i Malmö*, s.115

⁴¹ Ibid. 2007.

⁴² Skeggs (1997) 2006, Andersson 2003.

Herrgården, Malmö. Foto: M. Vallström.

Omlokalisera

Det tredje steget i att försöka förstå problemet med stigmatisering har för min del varit att *omlokalisera* det, ställa frågan "var ligger problemet?" Ganska snart blev det uppenbart att negativa rykten om området i första hand producerades *utanför* det, inte sällan av människor som aldrig varit där. Det tillhörde den "basinformation" man som nyinflyttad fick, ifråga om vilka områden som var att föredra respektive borde undvikas. Det var något som diskuterades i skolan, på fritiden, på arbetsplatsen samt inte minst i media. Följden av detta för min studie blev då att spåra ryktesspridning i en minst sagt svåravgränsad "omvärld", vilket gjorde ett strategiskt urval nödvändigt. Ett av de val jag gjorde var ett nedslag i media, eftersom det pekats ut som en viktig plats där rykten hämtade näring och kanske även reproducerades. Ett annat var att följa frågan om bostadsadressens betydelse in till arbetsgivarna, via arbetsförmedlingen, eftersom det är en strategiskt viktig plats där rykten kan få fatala effekter. En tredje viktig grupp var ansvariga politiker.

Från mina studier i stigmatiserade områden på landsbygden vet jag också att banker kan reproducera rykten genom att inte bevilja lån för individuella husköp i dessa områden, p g a osäker arbetsmarknad, och att man i den argumentationen reproducerar negativa bilder av orten.⁴³ Det kanske inte är direkt överförbart till de kommuner som avses här, eftersom alla de tre nu aktuella områdena ligger relativt centralt belägna i respektive stad, men är ändå en aspekt att ta med i beräkningen, tillika med inställningen hos befintliga större *fastighetsägare* och deras investeringsvilja

⁴³ Intervju Susanne Norén, ABF, Norrsundet.

i områdena. Överlag finns en tveksamhet över att investera i Skåne-regionen på Rosengårds och i förlängningen Malmös rykte. Ryktets konkreta konsekvenser kan också visa sig som en utebliven tillväxt, som man konstaterat i marknadsanalysen Rosenkraft, som jag nämnde ovan.⁴⁴ Ryktet påverkar också räntenivåerna; räntan blir högre med en högre kalkylerad risk, vilket missgynnar investeringar i områden med dåligt rykte.⁴⁵ Men det går att vända tanken. Andreas Konstantinides sätter mig på spåret:

Fastighetsägarna, har intresse att värdet på deras fastigheter ska öka. Och för att det ska öka det måste finnas kvalitet i området. Både i fastigheterna själva, inne i fastigheten men också runt omkring. Och det är därför, dom började ju förstå att; 'Oj, men om vi satsar och samarbetar, då kan vi faktiskt öka på våra [vinster]'.⁴⁶

Så länge privata intressen ser vinsten i att driva ett boende med så låga kostnader som möjligt, reproduceras områdets stigma. Om man istället förmår dem att se vinsten i att höja kvaliteten i boendet så framstår plötsligt höjda fastighetspriser som en reell möjlighet. Om någon vågar börja tro på det. Det strategiska arbetet i Rosenkraft, där just banker, företag och investerare är drivande, är en intressant verksamhet som angriper problemet från ett viktigt håll.

Medier var kanske den viktigaste omlokaliseringen av problemet, rättare sagt medias sätt att skildra respektive område. Det är framförallt när det gäller media som de jag har intervjuat pratar om bristande sanningsenlighet och att området får ett *oförtjänt* dåligt rykte. Mer precist uttryckt upplever man att negativa händelser får mycket större rubriker i urbana utvecklingsområden än utanför och att man gärna plockar in berättelser och människor i befintliga ramar om religion, etnicitet, kriminalitet och en "annan" genusordning och med en "annan" känslöstruktur⁴⁷. Man säger att det "låter" mer om det händer i xx. Men att förmå media att skriva om enbart positiva händelser kan också slå fel, som områdeskoordinator Lena Hagerman konstaterat, att de positiva händelserna *blir nyheter* kan göra att de riskerar att de ses som undantag, utgöra en annan sorts "förvåning".⁴⁸

I de positiva nyheterna och beskrivningarna finns också en risk i att skriva sig fast i antingen "tvättade" varumärken som riskerar upplevas minst lika illa överensstämmande med den upplevda verkligheten som de negativa⁴⁹, eller skapa romantiserade bilder genom att betona det kulturella (annorlunda) i termer av färger, smaker och ord som anspelar på det exotiska. Det är bara andra sidan av myntet som underordnar dessa områden; både det negativa och det positiva balanserar ständigt på gränsen till att skriva fast de boende i området i ett "dom" i motsats till ett "vi".⁵⁰ Den negativa beskrivningen handlar om områdets farlighet och väcker rädsla. De positiva beskrivningarna handlar om områdets annorlundahet och väcker fascination. I båda fallen uppstår en överdriven *dramatik* kring platsen, som reproducerar den som annorlunda. Därför verkar den neutrala medierapporteringen vara den mest verkningsfulla när det gäller ryktesspridning. Rapportering från området som förminskar områdets betydelse som annorlunda, men ändå lokaliseras dit, skulle kunna

⁴⁴ *Marknadsanalys Rosenkraft*, där man konstaterar att Rosengård har ett oförtjänt dåligt rykte, att det försvårar nyetableringar och att ett bättre rykte skulle locka flera kunder, s. 43, 47, 51; intervju Arian R.

⁴⁵ Per-Markku Ristilampi påpekade detta på ett seminarium 27 nov -14, med hänvisning till Stig Westerdahls forskning.

⁴⁶ Intervju Andreas K.

⁴⁷ Ref. grupp Herrgården.

⁴⁸ Intervju Lena Hagerman; jfr. referensgrupp Herrgården och de los Reyes et al s. 55 f.

⁴⁹ Vallström, Maria 2014.

⁵⁰ Torgovnik, Mariana 1990; Jonsson, Stefan 1993: *De Andra. Amerikanska kulturkrig och europeisk rasism*.

verka för en avdramatisering av platsen. Det handlar också om förhållningsätt. Lena Pripp berättar om hur P2 gjorde ett reportage där lyssnarna kunde följa en persons vardagliga beskrivning av sin fastemånad, Ramadan. Han bodde i Seved, men det nämndes aldrig:

Hade man då på något vis kunna få med att, och den här personen kommer faktiskt från ett av dom här områdena som alla förfasar sig över, liksom. Det hade dom inte kunna säga för då hade man ju fallit i den fällan. Men nånstans hade det behövts.⁵¹

Det som kanske kan ses som ett uppmärksammande baserat på religiös "annanhet" blev tack vare det vardagliga tilltalet avdramatiserat, vilket ju är en vinst i sig. Dilemmat om man ska nämna området eller inte kvarstår, men med tanke på att vi talar om områden som behöver avdramatiseras eller omladdas med nya typer av medierapportering, så är det bra om det kommer med. Det kan bli ett sätt att erkänna områdets etniska mångfald utan att göra drama av det.

Mediadramaturgi

I boken "Det är inte stenarna som gör ont", som handlar om Herrgården under en serie händelser 2009, skriver författarna under rubriken "Bekämpa stigmatisering och skapa attraktioner":

Olika former av stigmatiseringsprocesser fungerar som utpekande för hela bostadsområden och befolkningsgrupper. Det finns en tendens att medier betonar mer sensationella och dramatiska händelser framför vardagshändelser. Många boende och de som arbetar i områdena känner ofta inte igen sig. Att försöka ändra mediernas arbetssätt är sannolikt inte möjligt.⁵²

Det är sant att det finns ett talesätt bland journalister att "ett hus som inte brinner är ingen nyhet".⁵³ För just nyhetsjournalistiken ligger värdet i händelsen, det extraordinära. Eller som en journalist som nu arbetar på Stadsområde Innerstaden i Malmö uttryckte det; det går att skriva om de positiva sakerna och det görs. Men det kan bara göras en gång. Händelser som skottlossning, bränder osv skrivs det om varje gång det händer. Han exemplifierade med reportage om Yallatrappan, att berätta om deras verksamhets inledande skede görs en gång. Sedan kan det göras uppdateringar, som att de arbetar åt IKEA, vilket också gjorts, men när det sker polisiära ingrepp måste man skriva om dem varje gång. Man kan naturligtvis fråga sig varför man måste göra det, och som Lena Hagerman ifrågasätta vad som tillåts bli en händelse i mediala sammanhang.⁵⁴ Faktum kvarstår att kriminalitet har tilldelats ett sorts inneboende nyhetsvärde genom sin definition som händelse, vilket i sig bottnar i en efterfrågan på möjligheten att kalkylera risk. Det svåraste att påverka är därför nyhetsjournalistiken. Det är dessutom den som säljer, så en annan svårpåverkad bransch är kommersiellt finansierade media. Däremot finns möjligheter att balansera upplevt negativa bilder med hjälp av redaktionellt material, och då företrädesvis hos de som har ett uppdrag att representera hela befolkningen, *public service*. Mina kontakter med media började med en journalist på Radio Kronoberg som arbetade med publika nätverk. Jag sökte upp motsvarande positioner på P4 i Kristianstad och Malmö och fick senare tillfälle att även intervjuva några journalister i "fält" i Kronoberg. Av dem och av de som arbetar i Malmö med urban utveckling fick jag intrycket av att en

⁵¹ Intervju Lena Pripp & Anita Eklund

⁵² Hallin, Per-Olof et al 2010: *Det är inte stenarna som gör ont. Röster från Herrgården, Rosengård – om konflikter och erkännande*, Malmö, s 245.

⁵³ Intervju 2 Radio Kronoberg

⁵⁴ Seminarium Malmö Högskola 27 november.

relativt stor självkritik finns, men också en frustration över att det är så svårt att ändra på medielogiken:

Man2-Men det har ju varit så här till och med att vi på våra möten här nu så har ju; 'Näe, för fan, nu åker vi inte till Araby och gör den här nyheten. Det är så jävla förutsägbart alltså.' Ja, just det, det handlar om nåt med integration och så hamnar vi, och då är vi på Araby helt plötsligt. Det finns ju, länet är ju större än så. Så vi har till och med själva då insett att, vi gör det lite enkelt för oss när vi alltid åker dit. Och därmed så, stigmatiserar vi ju...

M-Ja, man bidrar ju till och...

Man2-Ja, just det.

M-...lägga fast det där.

Man2-Men, nu är vi på Araby och då handlar det om, invandrarfrågor. Sen kan vi vara var som helst på annat ställe och där kan det handla om allt från fotboll till bröllop, till vad fan, alltså det kan handla om vad som helst.

M-Ja, just det.

Man2-Men där handlar det bara om, invandrarfrågor.

M-Ja, ja.

Man2-Så är det.⁵⁵

Det man lägger fast är närmare bestämt en förenklande bild av området, där allt det tillåts vara i första hand beskrivs som (etniskt) annorlunda. På Radio Kristianstad har man tänkt lite i liknande banor, men tycker sig ha hittat modeller för att arbeta mot "ryggmärgsreflexerna" och breddat representationen i etern:

Nä, då, jag har ändå jobbat här i 17 år så jag ser ju skillnaden. Och det är först dom senaste, ja, säg 5 åren, som vi *verkligen* har börjat och sätta, *verkligen*, nu måste vi göra en förändring. För vi kan inte, alltså det är, vi speglar inte samhället rättvist.

/.../-Jamen det är ju lite det vi har pratat om här att det handlar inte bara om och boka in en invandrarfödd och sätta en pinne i statistiken utan det handlar om och skapa en dialog. Och, liksom, men det är ju egentligen först sen publiknätverket kom till som man kan känna att, det har rasslat till.⁵⁶

Publiknätverken är en nationell satsning inom Sveriges Radio P4. På de orter där jag har intervjuat ansvariga för dessa har målet varit att bredda basen och representationen i etern. Det handlar om att bygga upp mer långsiktiga relationer även med dem som inte vanligen brukar få tillfälle att yttra sig i media. Helene på Radio Kristianstad säger också att de haft "dolda temaveckor" där man föresatt sig att i första hand fokusera ett valt tema, t ex funktionshinder. Visserligen blev ett av resultaten för

⁵⁵ Intervju 2, Radio Kronoberg.

⁵⁶ Intervju Radio Kristianstad.

temat "mångfald" ett långt inslag från Gamlegården, men målsättningen är att göra reportaget om autografsamlaren i Gamlegården.⁵⁷

Den lokala mediebilderna av Rosengård, som nådde ett slags bottenläge under händelserna 2008-09, har, enligt Marie Hendra, verksamt på området sedan lång tid, genomgått en betydande förändring. Brinnande bilar och andra iögonfallande medieinslag, blev en vändpunkt då, i något som närmast kan liknas vid en krigsrapportering. Det gick till sådana överdrifter att journalisterna själva insåg att så här kunde det inte få fortsätta, menar hon. Exempelvis kom en TV-kanal körande i en bil med kameror monterade och riktade mot en park där de förväntade sig oroligheter senare på kvällen. Efteråt uppstod en diskussion om vilka möjligheter till att välja förhållningssätt som journalisterna hade, hur långt journalisterna kunde gå och när media blir medaktörer. Hon upplever att situationen förbättrats oerhört sedan dess, när det gäller hur Rosengård skildras.⁵⁸

Även i Kristianstad upplever man att medieklimatet ändrats drastiskt de senaste åren. Det finns en helt annan medvetenhet om de här frågorna idag, säger en nästan enig referensgrupp i Kristianstad. På nationell nivå är det också synligt i min scanning, att det finns många "meta-artiklar" som handlar om just bilden av förorten. Det har ju också varit en minst sagt levande debatt i Sverige överhuvudtaget de senaste åren.

Det är också en himmelsvid skillnad på lokala och nationella medier, hävdade en deltagare på Boverkets konferens 2013 i Kristianstad (inom URB 15). I de lokala tidningarna kan man till och med få läsa texten innan tryck, menade han, medan de stora drakarna mer eller mindre har artikeln klar innan de kommer. Detta bekräftades även av referensgruppen i Herrgården, som upplever att rubriken ibland är satt innan intervjun görs. Som exempel berättar en man om att rubriken "Ung arg muslim" sattes på en artikel där han medverkade, vilket kändes mycket missvisande med tanke på deras samtal och eftersom han varken var arg eller muslim.⁵⁹

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Intervju Marie Hendra; kompl. 2/7 2014.

⁵⁹ "Eller ung!" flikade hans kollega in. Intervju ref. grupp Herrgården.

Gamlegården, Kristianstad. Foto: M. Vallström.

Mediescanningens resultat

För att få en ingång till hanteringen av stigmatiserade områden i media och hur den förändrats har jag alltså gjort en översiktlig analys av rapporteringen under 2013 respektive större delen av 2014. Syftet med detta var att kunna sätta intervjuerna och arbetet mot stigmatisering i en konkret kontext. Metoden här har varit att leta och kategorisera rubriker och artiklar i lokalpress och rikspress: Sydsvenskan, Smålandsposten, Kristianstadsbladet och Dagens Nyheter. I det fall rubrikerna inte varit tillräckligt tydliga har ingress och artikeltext använts. Fem kategorier har använts:

Negativa: rapportering om brott, sociala problem, sociala "etiketter" som bidragsberoende, låg utbildningsnivå, etc.

Positiva: rapportering om händelser som ger en positiv bild av området, nya verksamheter, satsningar på bostäder, evenemang som förläggs där.

Perifera: rapportering om andra företeelser, där områdesnamnet spelar en biroll. Exempelvis "Hilda Hildasson är född i Gamlegården men bor sedan skoltiden i Åhus."

Neutrala: rapportering som varken utgör bra eller dåliga nyheter, eller ger en balanserad bild där summan blir neutral.

”Meta” artiklar: rapportering om det urbana utvecklingsarbetet, politiska reflektioner som befinner sig på metanivå, som t ex handlar om hur vi skapar bilder av området, självreflekterande.

Från början räknade jag bort perifera artiklar men insåg sen att de bidrar till en neutralisering av den samlade mediabilden och kan vara högst relevanta, t ex i fallet Araby Tigers eller event på Araby Park arena (den sistnämnda har kategoriserats som ”neutrala”). Det gäller också i mycket hög grad nyheterna om FCR, FC Rosengård, fotbollslaget som bytte namn från LdB Malmö.

Jag har gjort en uppföljning för årets 10 första månader, på den lokala nivån, och det har hänt en hel del i mediaklimatet om man jämför med 2013. Redan i oktober 2014 har minst lika många artiklar producerats där respektive område förekommer. I Kristianstad har andelen negativa artiklar sjunkit något, från 47 till 43 %. I Rosengård har andelen negativa artiklar minskat kraftigt, från 29 till 11 %. Där har också andelen sportartiklar ökat markant, från 19 till 52 %, av förklarliga skäl, FC Rosengårds framgångar. Det har alltså skett både en minskning av de negativa rubrikerna och en neutralisering av den totala mängden nyhetsstoff med Rosengård omnämnt. I Seved/Södra Sofielund har de negativa artiklarna ökat, från 19 % till 37 %. Om man räknar in de artiklar som producerades med anledning av kommunens förstärkta arbete gentemot fastighetsägare för att få en dräglig bostadsstandard på området, blir siffran ännu högre.

Slutligen, i Växjö, har andelen negativa artiklar ökat lika mycket, från 19 till 38 %. Med utgångspunkt i mina intervjuer med olika aktörer i Växjö tolkar jag det som att frågan om utveckling av Araby inte prioriterats lika högt som tidigare inom kommunen under 2014. Den synliga anledningen till den ökade negativa bilden i Smålandsposten av området handlar dock mycket om ett brev.

Brevet till länspolismästaren

I Växjö har alltså andelen negativa artiklar i Smålandsposten ökat avsevärt under de första 10 månaderna av 2014, jämfört med hela året 2013. Till stor del är det protesterna från boende i området under sommaren 2014 som skildrats. Det började med att en grupp polisstudenter från Linnéuniversitetet skildrade bostadsområdet Araby på ett positivt sätt; de fann en uttalad vi-känsla och sammanhållning. Strax därpå skriver tre kommunalråd i Växjö ett öppet brev till länspolismästaren, där Araby framställs på rakt motsatt sätt, med stora problem med prostitution, droger och maffialiknande strukturer.⁶⁰ Brevet var ett larm och målet var att förstärka polisens närvaro i området. Effekten lät inte vänta på sig, en storm av protester mot vad man upplevde som en orättvis bild av området tog fart. Media medverkade aktivt. Radio Kronoberg beskriver hur de var först med nyheten och snabbt åkte ut till området och pratade med folk, bl a en ung kvinna som vittnade om vad hon sett ifråga om prostitution och droger. Hon bekräftade att det fanns allvarliga problem, i skolan, på området och hon var noga med att poängtera att hon höll sin egen familj utom räckhåll för dessa risker. Jag frågade journalisten hur de valde ut personer att intervjua. Han berättade då att han vid ett tidigare tillfälle haft kännedom om den här historien och nu sökte upp personerna igen i samband med de aktuella händelserna. Det som först såg ut som ett spontant uppsökande hade med andra ord en agenda. När vi diskuterar balansen med andra typer av inslag från området säger journalisten ifråga att just då var det inte läget i Araby i största allmänhet som var det intressanta, utan just då var det frågan om prostitution och droger som de ville veta mera om.⁶¹

⁶⁰ Ledare, SMP 2/4- 2014

⁶¹ Intervju Radio Kronoberg.

En av dem som arbetar på medborgarkontoret berättar också om den här händelsen med brevet. Hon säger att det var "rätt upprört i området" efter att skrivelsen publicerats och att de som "tog åt sig mest" kanske också var de som betraktades som lite stökiga, 5-10 killar. Men hon tyckte att de hade en bra dialog med dem och ett möte var inplanerat sedan tidigare med polisen, så en intensiv kommunikation mellan dessa tre parter tog vid. Utan att säkert kunna säga att det var i samband med skrivelsen berättar hon också att rutor krossades på Araby Park Arena och ryktet gick att de skulle slå sönder medborgarkontorets lokaler och samlingsplatsen Tallgården:

Och då kände jag bara att; 'Näe, nu går jag ut och pratar med de här grabbarna och talar om för dem att de kan ju inte slå sönder nåt som är deras eget.' För det här tillhör ju dem lika mycket som alla andra i området, och dom är välkomna in här precis när dom vill, bara för att hänga vid datorerna. Eller diskutera vad som helst. Och det lyssnade de på, även fast de var lite småstöddiga och lite kaxiga. Så det hände inget. Sen tror jag att man har satsat massivt på just den här gruppen. För dom har, det verkar som om allihop har gått till jobb och utbildning eller annat. För dom är inte här och hänger i alla fall.⁶²

Hon hävdar att det finns bitar i skrivelsen som stämmer, bl a detta med droger, som hon kopplar ihop med "hängandet" utanför medborgarkontoret. Det finns alltså problem att lösa, men det kanske inte enbart är polisnärvaro som behövs:

Alltså, allting hänger ju ihop. Man löser ju inte sociala problem genom att ha polisen här mer. Man löser sociala problem genom att ha mer personal överhuvudtaget här. Socialtjänst, fritidspedagoger, ha en fritidsgård som är öppen, ja, nästan dygnets alla timmar men i alla fall mer än de få tillfällen under veckan som det är öppet idag, och för andra åldersgrupper. Och då kan man ju tillsammans åstadkomma förändring. Men jag kan förstå polisen fullständigt att de kan ju inte lösa problemen. Och uppstår det problem i det här området så beror det ju i första hand på att man har varken utbildning eller jobb. Och så ska polisen dundra in här då och...⁶³

Det egentliga problemet är att kommunikationen mellan olika aktörer från samhällets sida inte fungerar, att mer samverkan behövs, menar hon. Symptomatiskt är också att brevet till länspolismästaren egentligen missade målet: det som kom att diskuteras var inte bristande insatser av den samlade poliskåren i Växjö, utan området Araby som problem.

Incitamentet till skrivelsen till länspolismästaren är lite oklar, det är inte helt klarlagt om studien av polisstudenterna var själva orsaken till att larmet gick. Men händelserna utspelade sig i media i den ordningen, vilket i efterhand kan betraktas som en spiral av händelser där oroligheterna på slutet av spiralen blir det som syns mest i media, räknat i antal artiklar. På samma sätt har Hallin et al påpekat att orsakerna till upplopp snabbt glöms bort (ofta polisvåld) samt att det pågår ett samspel mellan media och ungdomsgrupper där det som står på spel är nyhetsvärde och uppmärksamhet, om än negativ.⁶⁴ Flera forskare pekar som sagt på att just osynliggörandet av arbetarklassen eller motsvarande underordnade grupper är en viktig orsak till social oro av olika slag, vare sig det visar sig i rasistiska och populistiska värderingar eller i protestaktioner av olika slag. I Hallin et al nämns

⁶² Intervju Carina Ek.

⁶³ Intervju Carina Ek.

⁶⁴ Hallin et al, s. 217, 219.

forskaren Slavoj Zizek när han säger att protesterna handlar om att utgöra ett problem som *inte kan ignoreras*.⁶⁵

En annan av de som arbetar med urban utveckling på Växjö kommun säger att händelsen med brevet är att betrakta som ett misstag, där allt hände väldigt fort. Brevet innehåller grova generaliseringar och ger ingen rättvis bild av området Araby, säger hon. Det ledde även här till en diskussion om medias ansvar, och mer nyanserade framställningar kom efter den första rapporteringen. Men då var mycket av förtroendet redan förstört.

Den referensgrupp av boende och arbetande i Araby som jag träffade på Tallgården uttrycker också frustration och besvikelse över brevet till länspolismästaren, att beskrivningarna av området inte alls överensstämde med de boendes uppfattning om det.⁶⁶ De tycker inte heller att rapporteringen kring oroligheterna efteråt varit rättvisade. Thomas, föreståndare på Tallgården berättar om hur det kan gå till, apropå glappet mellan relativt låg brottsstatistik och medierapportering:

T: Men återigen så är det inte nån överdriven, med tanke på hur mycket folk som bor här, så är det ändå inte [så mycket brottslighet]. Men det ser illa ut i tidningen. Nu till exempel, det var ju typiskt, det här med SUFstars, ett afrikanskt fotbollslag som är jätteduktiga och på väg upp i divisionerna här. Dom hade mött ett lag från Oskarshamn, i fredags, eller torsdags eller när det var. Och, då hade bollkallarna, i SUFstar, småkillar, dom hade blivit så exalterade så dom hade sprungit in på plan lite fel. För mycket, för mycket. Och det hade journalisten fått till att dom, publiken sprang in på planen. Det lät ungefär som om dom i andra laget kände sig hotade. Det var inte fråga om det. Inte ett skit.

Q-Överdrivet.

T: Ja. Däremot så hade ju någon, repat deras buss. Och det är ett problem. Men det hade ju inte med själva fotbollsmatchen att göra.

M-Näe, precis.

T -Det blev skrivet så otroligt stort uppslaget att, 'Araby, motståndarlaget buss totalförstörd, och hotade motståndarlaget'.

Jag kunde själv läsa hur det sistnämnda beskrevs i rubriken som att bussen "slogs sönder" och att motståndarlagets tränare upplevde en "hätsk och hotfull stämning". Längre ned i artikeln finns röster som hävdar att dramatiken är överdriven, men rubrik och ingress talar för motsatsen.⁶⁷ En annan händelse som togs upp i media var att konstgräsplan blev delvis bränd, men lagades av barn i området.⁶⁸

⁶⁵ Zizek efter Hallin et al, s. 223; Kalb, Don 2009, s. 208 f.

⁶⁶ Intervju ref. grupp Araby.

⁶⁷ SMP 19/9 2014.

⁶⁸ Intervju Anna Karlsson; ref. grupp Araby; SMP 11/7 2014.

Araby, Växjö. Foto: M. Vallström.

I samband med diskussionen om länspolismästarens brev uppstod facebookgruppen "Lugn och ro i Araby". Det var boende som själva ville aktivera sig och få ordning på problemen hemma på "sin" gata. Inläggen handlade mycket om att hålla snyggt runt sopsorteringen och bilder på hur detta

misslyckades förekom vid upprepade tillfällen. Där fanns också inlägg som snarare spred rykten än motarbetade dem, som när någon skrev att det hörs smällar i området, och frågade övriga i gruppen om de visste vad som hände? Flera kommenterade att de också hört oväsen och spekulationerna höll just på att ta fart när någon berättade att det var ett bröllop och att man kanske kunde ha fördragsamhet vid ett så pass speciellt tillfälle. Av inläggen att döma är det mestadels etniskt vita som varit aktiva i gruppen. Det bor en grupp etniskt vita i områdena som i vissa fall bott där sedan de byggdes. I Gamlegården finns också en sådan grupp som bildat en egen *community* på hyreshusområdet, med egna odlingar och sittplatser. Som Wacquant skriver, sättet att klara sig från områdets stigmatisering är att utse en andra "andra" inom området och ta avstånd från dem.

I Södra Sofielund, Malmö, berättade en av de som arbetade på Mötesplats Seved om hur trygghetsvandringar lätt kunde slå fel, att det blir en särskild grupp som själva inte upplever sig vara en del av problemet som anmäler sig och pekar ut var de känner sig otrygga. Frågan om trygghetsvandringar som lösning reproducerar på det här sättet problemet "tryggheten" och indirekt pekas området ut som just otryggt. Samtidigt skapas ett "vi och dom" där de som känner sig otrygga bildar ett "vi" gentemot de som anses orsaka otryggheten. Ett alternativt sätt att arbeta med trygghet (överallt i staden) är att de ansvariga för utemiljön går runt och sågar ner de buskar som växt sig för höga, utan att göra alltför stor affär av det. Så har man t ex arbetat i Malmös Herrgården. Där fick också trygghetsvandringen en oväntad positiv effekt 2014, då det uppmärksammades att den yttre miljön avsevärt förbättrats. Lokalradion hörde av dig och ville göra en nyhet på just detta tema, visa hur mycket positivt det hänt sedan de nya fastighetsägarna Victoria Park tagit över.⁶⁹

Sammanfattning del 1

Som jag nämnde i inledningen finns en rad färdiga ramar och beskrivningar som i sin helhet formar ett mönster som får underordnande effekter. Om väl en sådan berättelse "fastnat" på en plats så är det mycket svårt att tänka utanför den. Vi behöver "genvägar" för att manövrera i vår omvärld, men många gånger fungerar de som begränsningar för andra, för vad de tillåts vara. Det vi kan konstatera är alltså att flera av de områden som ingått i regeringens satsning på urbana utvecklingsområden genomkorsas av färdiga ramar som sätts utom själva områdets kontroll. Den springande punkten är huruvida man anser att problemet kommer från området eller om området är ett resultat av problemformuleringen.⁷⁰ Området skapas i sig som ett problem genom att det hamnar i ett korsdrag av bestämmande beskrivningar som får ett första förklaringsvärde. Det handlar oftast om rasifierade beskrivningar och behovet av att särskilja sig från dessa områden tycks omätligt. Till viss del gäller det också själva utvecklingsarbetet. I själva äskandet av medel, i formuleringar av lösningar som trygghetsvandring och sopsortering, barnuppfostran och ökad polisnärvaro, i forskningen om området som annorlunda till och med, skapas och vidmakthålls en territoriell maktrelation där platser faktiskt förvanskas.⁷¹ Den här förvanskningen föder negativa förväntningar på de som bor och/eller är engagerade i området, vilket i sin tur verkar kontraproduktivt på den möjliga utvecklingen och påskyndar rörligheten ut från området. För att dra en parallell till mitt arbete i före detta bruksorter så har en boende och politiker uttalat att det värsta är själva bristen på (positiv)

⁶⁹ Intervju Sabina D.

⁷⁰ Se Hosseini-Kaladjahi, Hassan 2002: *Stora fiskar äter fortfarande små fiskar: helhetsutvärdering av storstadssatsningen i Botkyrka kommun*. Tumba.

⁷¹ Rönnblom, Malin 2014: *Ett urbant tolkningsföreträde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy*. Rapport, Jordbruksverket, s. 5-6.

förväntan.⁷² I den här första delen har vi ägnat åt oss att försöka förstå problemet genom att plocka isär de "ryggmärgsreflexer" som sammanbinder områden med etniskt utanförskap - både exotiserande och skrämmande, vilket gör att vi hamnar i det "svarta" eller "vita" diket i vårt förhållningssätt. Men, för att ta nästa steg måste vi nu våga se vad som är möjligt att göra. Det är vanligtvis ingen verksamhet som forskare gärna ger sig in i, men eftersom vi ha fått tiden att tänka efter (vilket inte alltid finns i pågående verksamheter), så förpliktar det till att även våga föreskriva vad som verkar vettigt i allt det arbete som görs med bäring på bilden av ett område. Därmed inte sagt att jag här kommer att servera några universella lösningar, snarare en prioritering och en belysning som i bästa fall kan fungera som stöd för det egna utvecklingsarbetet. Först kommer en beskrivning av tre grundförutsättningar, sedan en prioriteringslista med strategier. Slutligen ägnas utvecklingen i Malmös Rosengård en egen del, under rubriken "Omladdning Rosengård".

2. Strategier mot ryktesspridning

Grundförutsättningar

De förutsättningar som måste finnas på plats för ett fruktbart arbete mot negativ ryktesspridning är enligt min mening:

1. Viljan
2. Verkligheten
3. Delaktigheten

Andreas Konstantinides svarar utan tvekan på min fråga om vad som kan vara verkningsfulla strategier mot negativ ryktesspridning om Rosengård och andra områden som stigmatiserats: "Det enda som hjälper är verkligheten"⁷³ Med det menar han att man måste arbeta med de problem som finns. För stadsområde Östers del (tidigare Rosengårds stadsdelsförvaltning) har det handlat om att nyttja förköpsrätten till ett antal fastigheter och påbörjat ett arbete med att få med andra fastighetsägare på området i ett förbättringsarbete som stått på två ben; fysisk och social utveckling. Vidare har man använt sig av en arbetsmodell hämtad från Köpenhamn, kallad SSP, ett partnerskap mellan skola, socialtjänst och polis. Man har aktivt arbetat mot etableringar av kriminella nätverk på området. Det har givetvis pågått en mängd andra projekt också, bland annat ett där man sett till att klara ut andrahandskontrakt och trångboddhet under devisen "rätt person i rätt lägenhet". Arbetet med områdesprogrammet, områdesvärdar och i förlängningen Malmökommissionens arbete har varit ytterst viktiga. Sammantaget kan man säga att man arbetat hårt med att förbättra områdets sociala och ekonomiska sätt att fungera, vilket resulterat i att det i skrivande stund inte förekommit någon större negativ incident (kriminalitet) sedan 2011.⁷⁴

Om man vill kan man se det som att dessa områden har en funktion av att rusta människor till fullt medborgarskap, en funktion de har visat sig kunna fylla relativt väl, som Christensen visat.⁷⁵ Som representant för det allmänna, vare sig det nu är stat, kommun eller region, har man ett val att ta ansvar för denna gemensamma angelägenhet. Att lämna staden åt privata intressen är ett val, ingen

⁷² Samtal Gunbritt Wallström, Ljusne.

⁷³ Intervju Andreas K.

⁷⁴ Intervju Sabina D.; Andreas K.

⁷⁵ Christensen 2013.

”iron necessity” som Loïc Wacquant (med referens till Gurr & King 1987) påminner oss om.⁷⁶ Det var något som snabbt föll i glömska igen, om vi ser till utvecklingen från 1990-talet och framåt. Att ta ansvar för det gemensamma, som representant för det allmänna, är en förutsättning för social hållbarhet, om man med det menar ”förmåga att ta ansvar för givna existensvillkor”.⁷⁷ I detta kan ingå att prova till exempel sociala företag som ett komplement till den ”ordinarie” arbetsmarknaden, vilket Yallatrappan är ett exempel på.⁷⁸

Att arbeta med verkligheten kan också vara att finnas nära området. Konstnärskollektivet Wallride har en vision om att få fungera som kittet i projektglappen, genom att vara verksamma på plats under en längre tid. Ett exempel på det var när en man i Växjö fått möjlighet att odla, inom ramen för en åtgärd från arbetsförmedlingen. Men när han ville sälja grönsakerna var ingen intresserad av att hjälpa honom. Han var sysselsatt, det var målet i myndigheternas ögon. Wallride snickrade en liten bod åt honom där han kunde sälja sina grönsaker.⁷⁹ Medborgarkontoret, verksamheten på Tallgården och Panncentralen är också viktiga i arbetet i Araby, men viktiga kommunala beslut om att t ex utöka tiderna på fritidsgården har inte fattats trots att behovet finns.

Ett annat sätt att arbeta med verkligheten är arbetet på den ”urbana hembygdsgården” i Kristianstad. Här fanns ett hörn strax utanför området, i villakvarteren, där ett antal små verksamheter hade etablerat sig, en resebyrå, en grönsaksaffär. Politikern Radovan Javurek berättar att den ursprungliga tanken med den urbana hembygdsgården var att vattna där det växer, att understödja utvecklingen med de små affärerna och bygga på det.⁸⁰ Såvitt jag kan bedöma blev det just ingen samverkan med dessa. Istället blev den urbana hembygdsgården en kommunal verksamhet som har anordnat en mängd aktiviteter för boende på Gamlegården; buss till simning på badhuset, utflykter till skogen, ridning, språkkafé och tjejgrupp till exempel. Man gjorde också ett försök att inkorporera den läsläsningsverksamhet som på ideell basis hade utförts i Unga Örnars gamla lokal inne på Gamlegården. Den del som riktar sig till högstadieungdomar sköttes då av Abdikarim Hassan. Läxhjälpen var mycket välbesökt och han har fått flera positiva artiklar om den i både lokal och nationell press. Abdikarim upplevde sig dock alltför kringskuren för att kunna fortsätta på den urbana hembygdsgården, så läxhjälpen fortsatte sedan i kommunal regi.

När det gäller *viljan* så vill jag bara åter påminna om vad Radio Kristianstad beskrev som skillnaden mellan att kunna bocka av punkter på en kravlista och att faktiskt vilja en förändring, en förändring som i så fall måste inbegripa båda parter. Det kräver då att man som exempelvis kommunal tjänsteman måste vända blicken mot sig själv och sin egen del i avskiljandet av området som annorlunda, både avseende organisatoriska praktiker som kan få oavsedda effekter OCH de egna värderingarna och ”ryggmärgsreflexerna”. Det är en smärtsam process, som kan vara omvälvande eftersom den tvingar till att känna föreställningarna i vårt mentala blodomlopp, som forskaren Mariana Torgovnik sagt om föreställningen om det primitiva: ”to feel it in our veins”.⁸¹ Att verkligen vilja förändring innebär också att man är beredd att ändra arbetssätt; om ingen kommer på dialogmötet så finns två val, bocka av i listan att man haft ett dialogmöte eller fundera över vilka

⁷⁶ Gurr, Tedd/King, Desmond e. Wacquant 2008

⁷⁷ Vallström, Mikael 2014, s 208 f.

⁷⁸ Konceptet med Yallatrappan är på väg att etableras på flera andra orter, bland annat i Kristianstad.

⁷⁹ Intervju Wallride

⁸⁰ Intervju Radovan Javurek.

⁸¹ Torgovnick, Mariana 1990: *Gone Primitive. Savage intellects, modern lives.* Chicago.

andra vägar som kan vara framkomliga för kommunikation.⁸² En av forskaren Nihad Bunars slutsatser efter flera utvärderingar av arbetet i Araby, var att det hänger ytterst på viljan, det måste finnas en genuin *vilja* att åstadkomma en förändring.⁸³ Om den inte finns kan stora mängder energi läggas på att *inte* förändra något.

Delaktigheten, slutligen, handlar först och främst om att låta stadsdelen ingå i staden. Ett sätt att markera denna tillhörighet har varit att i stadsområde Öster konsekvent använda uttrycket "Malmöbor i Rosengård", men bakom denna enkla språkträning ligger ett omfattande arbete som skett inom områdesprogrammet och som vidgats till många fler aktörer i satsningen Kraftsamling Rosengård.⁸⁴ Det som är helt unikt för Malmö är att Malmökommissionens rapport tydligt strävar efter den motsvarande rörelsen, att inkludera Rosengård i det som traditionellt räknats som staden.⁸⁵ Den har resulterat i ett omfattande politiskt arbete som närmast kan beskrivas som ett paradigmskifte om det genomförs fullt ut, ett arbete baserat på social hållbarhet, som i sin tur hämtar legitimitet i FNs mänskliga rättigheter.

Men det finns förstås andra sätt att öppna staden mot stadsdelen. En oavsedd integration av boende i Gamlegården skedde när bostadsbolaget ABK skulle renovera och erbjöd de boende lägenheter i andra delar av Kristianstad, till en någorlunda jämförlig prisnivå. Många ville sedan inte flytta tillbaka. På Gamlegårdens skola har Kristianstads musikklasser flyttat in, vilket gör att barn från andra områden åker dit och går i skolan varje dag. En av dem säger så här, som svar på påståendet att man kan vara lite rädd för det främmande, efter en diskussion om "skumma gubbar" och "avhuggna huvuden" som associerades till skolgången och området:

Q-Man är lite rädd för det som känns främmande.

Barn-Näe, men om jag ser ett berg så är jag inte rädd, då vill jag bara klättra upp. [skratt] Fast det kanske är skillnad.

M-Vad sa du, att du klättrar upp?

Q-På ett berg.

M-Jaha. [skratt]

Barn-Jamen det är väl främmande. Det är inte så ofta man ser berg?

M-Näe. Det är inte så ofta.

Barn-Precis. Då vill man ju klättra upp.

M-Ja, självklart.

[skratt]

⁸² Intervju Lena Pripp & Anita Eklund.

⁸³ Bunar, Nihad 2012: "Det händer saker hela tiden, men det är svårt att säga vad som är vad" – utvärderingen av *Urbant utvecklingsarbete i Växjö/Araby 2010-2011*

⁸⁴ Intervju Sabina D.

⁸⁵ *Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa*. Malmökommissionens slutrapport, Malmö.

Barn-Men det är *sant*.⁸⁶

Den här flickan och hennes klasskamrat såg inga problem med att deras klasskamrater kom från olika platser i världen:

[Fröknegårdsskolan] tycker inte jag är nå mer speciell skola, den är typ som en annan skola. Det är som en vanlig skola bara att det är flera invandrare. Ja, och att det är en musikklass då. Det är enda skillnaden typ.

M-Och det upplever inte ni som nåt bekymmer över huvudtaget?

Barn-Näe.⁸⁷

I Araby har högstadiet lagts ned och barnen omlokiserats till andra skolor. De yngre barnen flyttar in i den gamla Arabyskolan och i deras gamla skola, Bokelundsskolan, byggs en stor förskola för 240 barn. I Rosengård valde man också att lägga ner Rosengårdsskolan och flytta eleverna till olika skolor i övriga delar av Malmö. Det ledde till att föräldrarna från Limhamn (Rosengårds utpekade motsats) hotade med att flytta sina barn från skolan. Betygen höjdes, inte minst för flickorna från Rosengård, vilket bekräftar Tim Butlers resultat från Storbritannien, som jag nämnde ovan.⁸⁸ I Malmö har man också flerspråkiga språkkaféer, vilket också blir en viktig signal om att det krävs (minst) två för att en ömsesidig integration ska kunna ske.⁸⁹

När det gäller att ge "området" plats i staden finns en dubbel retorik som är intressant. I samband med diskussionen om brevet till länspolismästaren intervjuades kommunalråden i Radio Kronoberg. De sade å ena sidan att de inte sätter någon stämpel på Araby, att problemet inte är Arabys utan Växjö. "För i Växjö finns bara vi – men det finns en grupp kriminella och de ska inte vara där"⁹⁰

Det är en viktig pedagogisk uppgift att inkludera "området" i staden. I Kristianstad gjordes en förfrågan om att förlägga en del av aktiviteterna i samband med ett stadsjubileum (ett tämligen omfattande firande) på Gamlegården, men fick svaret att Gamlegården inte ligger i stadskärnan.⁹¹ Törnrosen Tower, sedermera Culture Casbah, är ett prestigebygge skapat och döpt av en arkitektbyrå men med MKBs goda minne. I en artikel om detta från 2012 fanns en kommentar i nätupplagan om att där kunde hen tänka sig att bo, om det låg nån annanstans, om det låg "i stan". Påpasslig svarscommentar var "det ligger i stan". Svaret blev "inte i min stad".⁹² Men detta är nu två år sedan, vilket är värt att påpeka.

Men delaktighet handlar också om att bygga på det som finns, inte det som "borde" finnas; att inta ett "antigentrifierande" förhållningssätt. Sabina Dethorey, områdeskoordinator inom stadsområde öster, som tidigare arbetat med liknande utvecklingsprocesser i bl a Möllevången, uttryckte det i en

⁸⁶ Intervju Radio Kristianstad.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Intervju Andreas K., artikel i Sydsvenskan.

⁸⁹ SMP 1 februari 2014; intervju ref grupp Araby; Sydsvenskan 27 augusti 2014; intervju med Andreas K.; egna iakttagelser på biblioteket i Rosengård.

⁹⁰ Radio Kronoberg 1 april 2014.

⁹¹ Intervju Lena H. Däremot blev Gamlegården representerad i stadskärnan i ABKs regi under jubileet, där Gamlegårdens matlagare från Kulturdagen medverkade, enligt kompl. uppgift av Helena Lundahl, ABK 2014-12-09.

⁹² Sydsvenskan 4/4, 2012.

enda mening: "Vi önskar ingen hit, och ingen härifrån heller".⁹³ Här kan man återigen se betydelsen av att både aktörer utanför området och områdets invånare vågar hävda ett värde och ett existensberättigande som går emot stigmatiseringen. Men det här är naturligtvis en komplex fråga. Om man vill ha blandade upplåtelseformer för att de som nu flyttar iväg från stigmatiserade områden ska kunna bo kvar, och som ett sätt att förtäta bebyggelsen (som i den planerade "Amiralsstaden" i Rosengård) så är det inte lätt att bygga både nytt och billigt. Kanske är det dags för ett nytt miljonprogram? Klart är att inte alla kan tillhöra den medelklass som bor i storstadens "bättre" områden. Det måste finnas områden där det är acceptabelt att bo, kanske till och med billigt, utan att dessa områden ska behöva underordnas ytterligare och förvanskas för den sakens skull.

Slutligen handlar delaktigheten om att arbeta med "örat mot marken", som Dick Fredholm, f.d. informationschef i Rosengård, uttryckte det.⁹⁴ Ett av fastighetsbolagen i Rosengård har arbetat nära de boende i renoveringsarbetet, och även anställt boende, för ökat medinflytande. Radovan, politiker i Kristianstad, uttrycker det som att man måste vattna där det växer och att det kräver att man (kommunen) släpper den egna kontrollen en aning. Abdikarim Hassan, som länge arbetat med läxhjälp i Gamlegården, säger att man måste låta de boende själva driva utvecklingen, istället för att komma med konstruerade lösningar.⁹⁵ I Seved säger de i referensgruppen att man måste bygga på det som finns, inte konstruera lösningar uppifrån. Där uttrycker de jag intervjuat på förvaltningen att det gäller att akta sig för att fastna i en rollfördelning där tjänstemän kommer för att "hjälpa" det "stackars" området.⁹⁶ Det kan även gälla civila sektorn, att de vill arbeta i utsatta områden för att hjälpa, inte för att värva medlemmar, inte erbjuda delaktighet.⁹⁷ Att *hjälpa* ligger många gånger nära att *uppfosta*, vilket jag återkommer till nedan, i avsnittet om information.

Att bara fokusera på området när det handlar om problem(lösning) riskerar att stigmatisera det i sig. "Varje gång någon säger "utsatta områden" försvårar det vårt arbete", hävdar Sabina Dethorey.⁹⁸ Samtidigt behövs ju mer insatser i områden med det urbana utvecklingsarbetets tre parametrar: (låg) behörighet till gymnasiet, arbetslöshet och andel understödstagare. Här är det verkningsfullt att se det som att man ska erbjuda samma servicenivå som i andra delar av staden, utan att för den sakens skull se ned på, skuldbelägga eller tycka synd om de som bor i området. Det krävs då mer resurser än i mer välbeställda delar, men dessa ser inte alltid sin egen normaliserade position som privilegierad.⁹⁹

Exempel på delaktighet

Några konkreta exempel på hur man arbetat med delaktighet i stadsdelarna är Rosens röda matta i Rosengård och muralmålningarna i Araby. Rosens röda matta ingick i projektet Rosengårdsstråket som syftade till att sammanbinda Rosengård med Malmös innerstad. Rosens röda matta var ett relativt fritt formulerat projekt där en grupp unga kvinnor som bodde i området fick utforma en aktivitetssyta efter eget huvud. Resultatet blev en slags multiscen med uppmaningen "dansa –pausa" i betong.

⁹³ Intervju Sabina D., Även Andreas betonade att de eftersträvar stabilitet, att folk stannar kvar. Jfr även Hallin et al. S 245.

⁹⁴ Intervju Dick Fredholm.

⁹⁵ Intervjuer Andreas K., Radovan J., Abdikarim Hassan.

⁹⁶ Intervju ref. grupp Mötesplats Seved och Lena Pripp & Anita Eklund, Malmö.

⁹⁷ Diskussion efter presentation 27 november, Malmö.

⁹⁸ Intervju Sabina D., se även t ex Hallin et al s. 243, 247.

⁹⁹ Intervjuer med Lena H. och Sabina D. m.fl.

Rosens röda matta, Malmö. Foto: M. Vallström.

Högtalare med möjlighet till bluetoothanslutning riggades. En namntävling vanns av en 12-årig flicka som föreslog "Rosens röda matta".¹⁰⁰ Referensgruppen på Rosengård tar detta som exempel, om de boende själva får välja blir det inte fokus på det exotiska, som i exemplet Culture Casbah; "Man vill tillhöra".¹⁰¹

Ett annat exempel är muralmålningarna i Araby, som genomfördes med bland andra konstnärskollektivet Wallride. En av dem är målad med inspiration från motiv tagna med engångskameror, av ungdomar på området. Det sägs att många selfies är tagna framför detta motiv.

¹⁰⁰ Björnson, Moa 2014: Rosens röda matta. Stadsutveckling på tjejers villkor. I: Listerborn, Carina et al: *Strategier för att hela en delad stad. Samordnad stadsutveckling i Malmö*. Malmö.

¹⁰¹ Intervju referensgrupp Herrgården.

Muralmålning från engångskamera, Wallride, Växjö. Foto: M. Vallström.

Delaktighet är viktigt också med tanke på det som för många framstår som fullständigt obegripligt; konfrontationen mellan boende och brandkår eller polis. I Malmös Rosengård har det efterfrågats mer av ett relationsbygge till polisen och enskilda exempel pekar på att man arbetar i den riktningen nu (2014), på ett nytt sätt.¹⁰² Brandkåren har sedan 2010 arbetat med killar i unga åldrar, med inspiration från hur man arbetat i Manchester och med stöd av en forskargrupp från Malmö Högskola: Per Olof Hallin, Carina Listerborn, Margareta Popoola och Alban Jashari. Barnen inbjuds att vistas på brandkåren på vardaglig basis, under en längre period.¹⁰³ Om ingen tillit eller relation finns etablerad uppstår lätt missförstånd. Ett exempel är information om hur man släcker bränder. En äldre dam, som flyttade till Gamlegården på 1970-talet, berättar om hur hon inte längre vågar gå ner på stan, av rädsla för rasister. Hon berättar också om att hennes grannar flyttat, för att hennes bekanta inte vågade åka till Gamlegården för att hälsa på henne. Det finns alltså en ömsesidig misstro mellan "stan" och "området". Några dagar innan jag intervjuade henne uppstod en brand i ett grannhus och kvinnan berättar att det sades att brandmännen gjorde ingenting. Att människor skrek och grät och bad dem släcka elden, men att de inte agerade. Liknande berättelser finns från Rosengård, att brandkårens teknik att låta vissa delar "brinna ut" tolkas av boende som att brandkåren inte är intresserad av att släcka branden.¹⁰⁴

¹⁰² Hallin et al s.247; samtal med Mattias Larsson, Länsstyrelsen Skåne.

¹⁰³ Intervju Sabina D.; Sydsvenskan 2/12 2010.

¹⁰⁴ Intervju Tamams äldre släkting; Hallin et al s. 204. Det finns naturligtvis andra anledningar till konflikterna med brandmän och poliser, vilket Hallin et al skriver mera om, se även de los Reyes et al, s. 38 f.

Den polisiära närvaron kan också se helt olika ut beroende på om de är inriktade på relationsbyggande eller inte. Den fysiska närvaron i Araby ökade med närpolisreformen, men den upplevda distansen bestod. Tomas på Tallgården berättar i samtalet med referensgruppen:

T -Det finns ju en rätt intressant sak, tycker jag, att *här*, för 10 år sen, 15 år sen, satte man en närpolisstation här. Precis på andra sidan här, där affären ligger. Och folk fick ju såna, alltså folk var överlyckliga; 'Vad bra; Vad skönt'. Men, men dom var här i 2 eller 3 år. Och hade öppet för allmänheten 2 timmar på tisdag eftermiddag. Dom hade en entré här, men själva gick dom bakvägen, som tjuvar om natten. Kommer du ihåg det, [namn]? Och sen fick vi en på Dalbo, är det nån som har varit där nån gång?

Q -Näe.

T -Alltså den där närpolisreformen, det var ju hur tokigt som helst. För det fanns en närpolis för länge sen här i Araby, två stycken, som varenda unge visste vilka dom var och dom visste vem *varenda* var. En av dom till och med, han tog dom, den tidens värstingar, på en resa till fjällen, tillsammans med en fritidsledare. Dom absolut värsta.

/.../Men, det finns inget liknande idag. Idag glider polisen förbi och tittar konstigt, jag känner mig också illa berörd när nån bara glor på mig och glider sakta förbi. Så *där* har, det måste jag säga, jag kritiserar inte enskilda poliser men hela den där reformen var helt knasig.

Delaktighet, relationsbyggande är alltså viktigt för att tilliten ska finnas när det gäller, vilket i förlängningen inverkar på vilka beskrivningar som tillåts dominera. Men delaktigheten får inte handla om skuldbeläggande. Det finns *risker* med frågan om delaktighet i den här senare aspekten, att få människor att engagera sig i området. Dels förknippade till de tendenser till "medborgargarden" som jag nämnde ovan; vilka blir delaktiga om det finns en öppen inbjudan? Vem känner sig manad att gå trygghetsvandringen? Dels handlar det om att det ska gå bra att bara bo i ett bostadsområde också. Samma krav på engagemang i närmiljön ska i så fall ställas även på andra stadsdelar, menar Sabina Dethorey.¹⁰⁵ Risken blir annars att man indirekt lägger skulden på invånarna; återigen, i lösningen konstrueras problemet. Om det uppstår oroligheter och de boende uppmanas att agera, finns ett antagande om att de kan påverka problemen. Även här är lösningen troligtvis dialog och samarbete, men bara med de som vill engagera sig.

Strategier

Här kommer jag att redogöra kort för vilka strategier jag anser vara viktigast i arbetet mot negativ ryktesspridning, i prioriteringsordning.

Strategisk neutralisering

Den viktigaste strategin anser jag vara arbete som syftar till att neutralisera, avdramatisera och få flera att bekanta sig med området på ett vardagligt plan. Ett första steg i den här strategin är att noggrant medvetandegöra sina egna och andras ryggmärksreflexer. Det räcker med andra ord inte med att göra ingenting och hoppas på att området "glöms bort" i media. Tvärtom gäller det att arbeta just strategiskt för att åstadkomma denna glömska av områdets annorlundahet och påstådda farlighet- inte av området. Det kan innebära att man ser över sina egna problemformuleringar och

¹⁰⁵ Se även intervjun med Dick Fredholm, i Listerborn s. 113.

hjälper till att rensa olika dokument från stigmatiserande beskrivningar, så att man inte "skriver fast" området som problem. Sabina Dethorey berättar om hur hon i samband med en tidigare anställning fick möjlighet att "tvätta" en översiktsplan över ett annat miljonprogramsområde, helt enkelt rensa språket från oreflekterade formuleringar. Det finns behov av att göra liknande granskningar kontinuerligt, gärna tidigt i planeringsprocessen, menar hon.

Ett arbetssätt som Radio Kristianstad tillämpade var "dolda temaveckor", vilket beskrevs lite närmare under rubriken "mediadramaturgi". Strategisk neutralisering kan vara att fokusera på något som "skär" genom området och som inkluderar andra målgrupper än boende. Fågelskådning med start i Gamlegården, föreslår Radovan Javurek, politiker i Kristianstad. I Dalhem gjordes en undersökning om förutsättningarna för besöksnäring, ett studentarbete i samarbete med Lunds universitet (Campus Helsingborg). Autografsamlaren i Gamlegården och vardags-ramadan har vi redan nämnt.

Strategisk neutralisering kan också handla om att våga stå för det som är positivt i området och på så sätt bidra till en *balansering* av bilden, att våga åka lite i "det vita diket" med målet att uppnå en utjämning, minska slagsidan, nyansera bilden.¹⁰⁶ De jag intervjuat i Seved bjöd till exempel in en journalist efter att denne skrivit ett mycket negativt reportage bara för att han skulle få en chans att bilda sig en egen uppfattning om området inför nästa artikel.¹⁰⁷

Arbetet gentemot media kan också fokuseras till de media som är mest möjliga att påverka, för att inte spilla energi i onödan. Att arbeta relationsbyggande med media inom public service, på lokal nivå, t ex genom publiknätverken, kan vara en form av balansering på den redaktionella sidan, gentemot nyhetsmedia. Om man dessutom lyckas sprida en medvetenhet så att även nyheterna blir mer balanserade så är mycket vunnet:

Jag känner inte att vår uppgift är att säga en massa positiva grejer. Utan mera som neutraliserat spegla samhället. /.../ Tänka mer att använda dom här områdena som du nämner då, som plattformar för att samla in vardagsrösterna, oftare än vad vi gör. Det kan vi bli ännu bättre på. För annars tycker jag att det man kan tänka om man, om det nu är ett, ett dråp på Gamlegården, då speglar man det. Men man fördjupar sig inte vidare i att; 'Varför händer det här nu på Gamlegården igen?' För det hade vi kanske inte gjort i Åhus: 'Varför händer det här i Åhus nu igen, här har ju varit så mycket och här kan man ju...'. Det ska vi ju inte göra. Där ska vi verkligen hålla oss neutrala, bara berätta vad som har hänt.¹⁰⁸

Lena Hagerman har också påpekat detta, att följdfrågorna är annorlunda om något händer i Gamlegården, och att hon brukar ifrågasätta dem med att just jämföra med andra områden.¹⁰⁹

Ett exempel på hur det kan fungera med en mer platsneutral nyhetsrapportering var när det brann i ett bostadshus i Herrgården i maj 2014. En full apparatur för krisberedskap sattes i rullning och saklig och konkret information i media förmedlades rakt ut i eter av ansvariga på plats, vilket jag själv hörde på radion. Det fanns en beredskap både för att möta media och ta hand om drabbade.¹¹⁰

Systematiserat fotarbete

¹⁰⁶ Se även Listerborn s. 112.

¹⁰⁷ Samtal seminarium 27 november 2014, Malmö.

¹⁰⁸ Intervju Radio Kronoberg 1, Radio Malmö, Radio Kristianstad.

¹⁰⁹ Intervju Lena H.

¹¹⁰ Intervju Sabina D., radioinslag nyheterna 8 maj 2014.

Under intervjuarbetets gång förstod jag att det pågick ett intensivt individuellt gerillaarbete för att bemöta vad man upplevde som fördomar om stadsdelen. Det kunde handla om att förlägga sina vardagliga aktiviteter dit och bjuda in andra, att förlägga möten där, att bemöta föreställningar med fakta. De som sysslade med detta var aktiva i den civila sektorn, kommunala tjänstemän, boende, men också arbetsgivare utanför området.¹¹¹ Den här formen av fotarbete är viktigt, men naturligt nog ganska tröttande och kräver någon form av stöttning för att fungera. Det finns exempel på former av systematiserat fotarbete.

1. För det första hade anställda inom Rosengårds stadsförvaltning fått instruktioner om att alltid uppträda som ambassadörer för området, att bemöta föreställningarna om området även i sitt privata liv. Det kan naturligtvis väcka protester att personal dirigeras på sin fritid, men enligt en av dem som intervjuats i boken "Strategier för en delad stad" gav det ordentligt "skjuts" i arbetet.¹¹² Att det kan finnas externa ambassadörer, en grupp som talar väl om området, blir extra viktigt när vi vet hur riskabelt det är för de boende att identifiera sig med stigmatiserade platser.
2. Det pågår ett större EU projekt, C 4 1, med ägarskap i Barcelona, som går ut på att utbilda anti-ryktesagenter, personer som utrustas med fakta om området som talar emot aktuella rykten och uppsöker olika grupper för att berätta om detta. I Sverige är Botkyrka en part, där man har bildat ett anti-ryktesnätverk och haft anti-ryktescaféer.¹¹³
3. Det uppstår också spontana överenskommelser i grupper som är verksamma på området, t ex i Seved och Araby, där man hjälps åt att sprida en annan bild av området som en självklar del av arbetet.

Det individuella fotarbetet som sker är givetvis viktigt och kan säkert stöttas i form av typen "anti-ryktescaféer" eller på mindre formaliserade sätt, huvudsaken är att det värderas.

Fysisk förändring

Alla är överens om vikten av fysisk förändring, att det är viktigt för stoltheten och känslan av att tillmätas ett värde. Det kan ske genom upprustning av befintliga byggnader, av den yttre miljön, men också av att uppvärdera miljonprogrammet som arkitektoniskt intressant och använda dess potential mycket mera i t ex ombyggnationer, vilket forskaren Erik Stenberg skrivit om.¹¹⁴ Men eftersom grundproblematiken är att ryktet sprids av de som sällan eller aldrig varit där sker ingen avgörande förändring av området så länge det inte synliggörs på olika sätt. Ett sätt kan vara att förlägga aktiviteter på området.

¹¹¹ Intervju referensgrupp Gamlegården; ref. grupp Araby; enkät till arbetsgivare.

¹¹² Listerborn s. 119.

¹¹³ Hübinette, Tobias 2014: *Att bemöta rykten i Botkyrka – en samling fakta och argument*. Rapport Botkyrka kommun/MKC. Rapporten och den förstudie som ligger till grund för den behandlar i första hand rykten inom Botkyrka, men kan givetvis generaliseras som metod.

¹¹⁴ Stenberg, Erik (ed.) 2013; *Structural systems of the million program era*.

Gamlegården, Kristianstad. Foto: M. Vallström.

Guida, förlägga, locka

Med tanke på den övergripande strategin: neutralisering och avdramatisering, så är det mest verkningsfullt att förlägga vardagliga aktiviteter på området. Att äta lunch där, handla något, besöka biblioteket eller sportarenan. Radovan säger att tanken med att flytta jazzfestivalen till Gamlegården var ett sätt att inkludera området i staden, eftersom jazzfestivalen redan hade sin publik från andra delar av Kristianstad. Det var också en tanke att inkludera jazzfestivalen i den befintliga Kulturdagen på Gamlegården, vilket gjorde att nya människor lättare hittade dit.¹¹⁵ Å andra sidan har det förekommit en kritik mot vad man upplever som en övertro på vad det kan betyda att olika grupper handlar mat på samma affär eller anordna en festival på området som flertalet av de boende inte är så intresserade av.¹¹⁶ Och ska man bryta segregationen i samhället räcker det naturligtvis inte. Men om det handlar om att avdramatisera ett område så pass mycket att man vågar sätta sin fot där så kanske det kan räknas som en bit på vägen.

Att ha regelrätta guidningar i området, vilket förekommit både i Araby och på Rosengård, kan dock vara känsligt. En av de i referensgruppen för Rosengård sade att hon "får ont i magen varje gång jag ser dem stå där med sina portföljer." Det är något med integriteten som skaver. Guidade turer kan däremot tjäna som en förstärkning av nya berättelser om området; t ex om temat är historia

¹¹⁵ Telefonsamtal Lena Hagerman.

¹¹⁶ Intervju Tamam Awad.

(Rosengård), arkeologi (Dalhem) eller konst (Araby).¹¹⁷ Ett alternativ är att arbeta med "soundwalks", som i Rosengård, där man som enskild kan följa en ljudslinga runt området i sin mobil, vilket gör att guidandet blir mindre iögonfallande.¹¹⁸ Det är trots allt fråga om bostadsområden och risken för att guidningen ska bli till en exotiserande förtortssafari finns i bakgrunden. Frågan man hela tiden måste ställa sig är; för vem gör vi det här? Och hur framställs området inför dem? Om man ständigt bjuder in till exotisk mat och exotisk dans, vad förmedlar man då? Finns det inte mer att förvänta sig här?

Äga och sprida information

I Kristianstad planerades som sagt ett projekt, 4 D, som skulle syfta till att etablera en egen nyhetsredaktion på Gamlegården, med unga som bodde på området. I Rosengård planerades i hemlighet en etablering av en nationell mediaaktör. Här har också Drömmarnas hus, en viktig aktör för utveckling i Rosengård, bedrivit ett projekt med webbtidning och webbTV tidigare. I Araby har Wallride arbetat under två år med vad man kallat Wall Mag, alltså en väggtidning, som involverade de boende. I den första upplagan blev inriktningen på att förmedla information. Huvudsaklig målgrupp har varit de boende, med information från hyresvärdar och andra samarbetspartners, där de berättat om sina projekt, om tvättstugor samt en del notiser om Arabys historia och den klassiska "vi frågade fem" inslaget med foton, efter vad jag kunnat utläsa i efterhand från deras hemsida. Väggtidningen rymde även konstverk som skapats av unga i området. Den var uppsatt under perioden 4 nov. 2011- 4 januari 2012. Så här presenterades projektet på facebooksidan:

Väggposten är i grunden ett konstnärligt projekt med funktionella mervärden. Målet är att sammanfläta nyheter och information med deltagandekultur. Väggposten innehåller relevanta Arabynyheter samt konstverk skapade i workshopform av ungdomar i Araby under kulturlovet.¹¹⁹

Men det fanns också en reporter från Sveriges Radio Kronoberg som sände från platsen och just detta uppmärksammande var kanske den största vinsten ur den synvinkel vi är intresserade av här; att sprida information ut till boende utanför området och att överhuvudtaget uppmärksamma platsen som sådan på ett nytt sätt. Nästa väggtidning, som producerades året därpå, var mer inriktad mot visioner, där invånarna fick se vilka möjligheter som fanns för att exempelvis söka projektpengar och utveckla sina idéer. Det hade ett mervärde i att förmedla en positiv förväntan.¹²⁰

Det finns varierande former av *nyhetsbrev* i de olika områdena för intern kommunikation. Det har då varit information från kommun eller bostadsbolag till invånarna, eller ibland till andra aktörer inom områdets utveckling. Överhuvudtaget är information och kommunikation ett tema som ofta kommer upp i intervjuerna, som ett värde i sig.

De jag intervjuat i Innerstadsförvaltningen, Malmö, ifrågasätter detta värde och ställer frågan: vems är informationsbehovet? Är det bättre att ibland vara tyst? I linje med grundförutsättningen delaktighet kanske man hellre ska satsa på dialog istället för information.¹²¹

Det verkar vara mer effektivt att bryta bilden i "ordinarie" medier än att skaffa sig egna kanaler. Här finns olika strategier inom vad man lite slarvigt kan kalla ett *proaktivt förhållningssätt* till medierna.

¹¹⁷ <http://wallride.se/referens/araby-artsite/>. Hämtad 2014-06-26.

¹¹⁸ Intervju Dick Fredholm.

¹¹⁹ <https://www.facebook.com/events/273064256062633/> Hämtad 2014-06-26

¹²⁰ Intervju Wallride.

¹²¹ Intervju Lena Pripp & Anita Eklund.

Det vanligaste är dels att försöka få med så mycket positivt som möjligt i medierna, att alltid kontakta medierna när något positivt händer. En annan vanlig strategi är att hänvisa all information till särskilda gatekeepers inom organisationen, när det är media själva som tar initiativet. Som svar på det har medierna börjat gå direkt på andra aktörer och boende i ett av områdena. Det kan få oavsedda konsekvenser eftersom vi vet att det enda sättet att undkomma stigmat är att svära sig fri från platsens dåliga rykte genom att utse en andra "andra". I Seved hade man under en period ibland två negativa artiklar om dagen i tidningen. Man svarade då från förvaltningens sida med ett pressmeddelande om dagen i retur, en slags pressbombning med andra typer av inslag från området, vilket enligt ansvariga bidrog till att den starka negativa strömmen av artiklar tunnades ut.

En något mer ovanlig strategi, också från Seved, är att tillämpa betänketid. Att alltid be att få återkomma och då hinna tänka efter; i vilket sammanhang landar det här, hur ska jag formulera mig så att det inte hamnar fel. Ytterligare en annan är transparens, att ha en öppen dialog med medier där man erkänner eventuella misstag och berättar hur man tänker reda upp dem.¹²² Det har också varit en del i bygget av medierelationer i Rosengård, att vara saklig och i gengäld förvänta sig saklighet tillbaka.¹²³ Slutligen har ungdomar på den urbana hembygdsgården, ett centrum för utveckling av stadsdelen Gamlegården, skrivit och fått in en insändare med rubriken: "Verkligheten bakom ryktena", som tar upp den metadiskussion som annars mest förs i nationella medier. I Smålandsposten publicerades insändaren "Araby, ett unikt område", vilket också blir en viktig röst i bruset, för att den vågar gå emot etablerade föreställningar och utmanar dem.¹²⁴

Att äga och sprida information kan också göras på andra sätt. Från Rosengård har en våg av böcker strömmat de senaste åren: Kryddor från Rosengård, Ett annat Rosengård, Eldsjälar och förebilder i Rosengård är bara några exempel.¹²⁵ En av författarna till den sistnämnda boken, Amine Mehmedi, förklarar hur de tänkte:

Vi blev trötta, jag och syrran, efter allt negativt som skrevs. Att man hörde såna här kommentarer ofta, väldigt ofta. Så då tänkte vi; Vad kan vi göra, för och förändra den här bilden? Och synen på stadsdelen /.../ inte ändras helt. Men, vi tänkte att vi påbörjar processen åtminstone. Gör det vi kan, och inspirera andra ungdomar till och göra nåt annat. Så att det flyter på./.../

Vi tittade just då på en fotbollsmatch. Vi brukar följa olika, event eller saker som händer i Rosengård, om det är nån teater så brukar vi gå på det eller fotbollsmatch. Mest för att stödja varandra i Rosengård. Och då så tittade vi på en fotbollsmatch med syrran. Och vi började prata om; 'Jamen, Zlatan han är nog en stor förebild, men han är inte den enda förebilden'. Och då tittade vi; 'Jamen man kanske kan intervjua någon som spelar i FC Rosengård' och sen så har vi ett stort kontaktnätverk också, i Rosengård för vi har varit engagerade sen små. Och, då så tänkte vi; 'Jomen, den här personen gör också nåt bra för Rosengård, men tänk om man blandar på mångfalden så att det speglar Rosengård?' Intervjua kanske en brandman, en lärare, en ung, en pensionär, och då begränsade vi det till 17 personer ungefär, eller 16. Lika många tjejer och killar

¹²² Intervju Lena Pripp & Anita Eklund.

¹²³ Intervju Sabina D och Arian Ratkoceri.

¹²⁴ Araby – ett unikt område. *Insändare SMP 28/10-2014*; Verkligheten bakom ryktena, *Kristianstadsbladet 26/7 2014*.

¹²⁵ Mehmedi, Rahime & Mehmedi, Amine 2013: *Eldsjälar och förebilder i Rosengård*; Rosengren, v, Jeanette/Striner, Urzula 2011: *Ett annat Rosengård*; Friblick, Lena 2010: *Kryddor från Rosengård: mat, möten, människor*.

eller män och kvinnor. Och då började vi, med att göra en lista på vilka vi kan tänka oss och sen frågade vi även runt; 'Vem är din förebild i Rosengård?'¹²⁶

Det har naturligtvis skrivits många böcker OM Rosengård, men Amine hävdar att det blir ett annat perspektiv när man själv har erfarenheter av området. Och boken har mycket riktigt väckt mycket positiv uppmärksamhet, inte minst i media, och författarna har vunnit ett flertal utmärkelser.

I ett samtal med Marie Hendra, stadsområdesförvaltning Öster, kom vi fram till att dessa berättelser och skildringar kanske kan betraktas som ett resultat av att man bereder plats för flera sätt att vara genom att ifrågasätta den begränsande bilden som förmedlas av media.¹²⁷ Stigmat av området blir möjligt att tala om på en metanivå och det blir därmed lättare att identifiera positiva saker med det, att *kännas vid* det, utan att drabbas av stigmatisering.

Omladdning Rosengård

Som redan framskyttat så har arbetet i Rosengård varit mycket djupgående och långsiktigt. Svartmålandet har också varit mycket tyngre här och nått en nationell och t o m internationell räckvidd. Ambitionen har varit högre, arbetet hårdare och man har också nått mycket längre. Därför vill jag avslutningsvis reflektera över detta som ett gott exempel.

Problemen med stigmatisering av Rosengård har ju pågått länge, vilket Ristilammis avhandling visat, men de drogs till sin spets, som Marie Hendra uttryckte det, vid händelserna 2008-2009, vilka finns utförligt beskrivna i boken "Det är inte stenarna som gör ont" av Hallin mfl. Efter det vidtog det omfattande arbete vi sett skymtar av i denna rapport; arbetet med att binda ihop staden med Rosengårdsstråket, kommunens och MKBs arbete med att återta initiativet och öka delaktigheten, områdesprogrammet, kommunikationsstrategin, kommissionen för Malmös hållbara utveckling är bara några delar i det omfattande omvärderingsarbete som pågått runt Malmös Rosengård sedan 2009. Arbetet med kommunikationsstrategin, som fått både ris och ros, har givetvis varit centralt när det gäller ryktesspridningen. Och det har gett resultat. Marie Hendra säger att det har gått otroligt bra, att det är en helt annan stadsdel än när hon började där 2002. Hon hade aldrig kunnat drömma om den här utvecklingen då. "Om vi fortsätter med den här utvecklingen, så om 5 år kommer det inte att vara något problem längre. Det har varit en häftig utveckling". Hon säger att de har hittat en form som håller. De har lärt sig att för varje negativ sak måste de ha 10 positiva och att man måste skapa och bibehålla en trovärdighet när man påstår att bilden inte är rättvisande.¹²⁸

Det kan inte nog betonas hur viktigt det är med just den trovärdigheten när man som i Rosengård ger sig i kast med att omladda begreppet Rosengård istället för att försöka suddas ut det. Att arbeta med "varumärket" Rosengård väckte min skepsis till en början, det måste erkännas. Egna erfarenheter och andra forskare har vittnat om att varumärken ofta bidrar till alienation hos de som bor på en plats, därför att varumärket innebär ett renodlande av ett visst perspektiv på bekostnad av andra erfarenheter och produceras *för* någon annan. Det kan lätt uppstå en brist på igenkännande, som forskaren Katriina Soininen påpekat.¹²⁹ Det gäller ju i lika hög grad det negativa ryktet, så återigen ser vi en dikotomisering mellan det "svarta" och det "vita diket". Men just eftersom man arbetat så genomtänkt med de tre basförutsättningarna vilja, verklighet och delaktighet i Rosengård så finns

¹²⁶ Intervju Amine Mehmedi.

¹²⁷ Intervju Marie Hendra.

¹²⁸ Intervju Marie H.

¹²⁹ Soininen, Katriina/ Kivitalo, Mari & Kangas, Anita 2012: *Exploring culture in sustainable rural development*.

förutsättningarna för att det ska kunna ske en förändring av ryktet, där "varumärket" blir en viktig pusselbit.

Svenska mästarna, FC Rosengård. Bild ur Sydsvenskan.

Dick Fredholm, då informationschef i Rosengård, berättar om när en sheriff från USA som arbetade med "violent extremity" kom till Rosengård på studiebesök för några år sedan. Han tyckte området var närmast idylliskt och förstod inte problemen som de beskrivits för honom innan besöket. Hans korta slutsats var "Well, guys, you got a PR-problem".¹³⁰

Mycket talar för att en viktig del av detta PR problem är löst av ett PR-proffs. Namnbytet av fotbollslaget till FC Rosengård har i flera medier beskrivits som en succé. Det påpekas i en artikel i *Resumé* där Klas Tjebbas, VD för FC Rosengård, citeras:

Klubben är en symbol för det mångkulturella Malmö och speglar staden som den ser ut i dag. En europeisk stad med stor blandning av olika etniciteter. Namnbytet har också påverkat vad som skrivs om Rosengård i media. Laget står genom sina samhällsprojekt för positiva värden. Tidigare skrevs det mest om oroligheterna i området. Nu har det blivit flera positiva rubriker och det känns bra att vara en del av utvecklingen.

I början när jag gjorde mediascanningen räknade jag bort artiklarna om FC Rosengård. Men ganska snart insåg jag att de var högst centrala som ett sätt att uppnå just den strategiska neutralisering som visat sig vara den bästa strategin. Att fotbollslaget dessutom varit så framgångsrikt gör ju bara genomslaget ännu större. Det verkligt fiffiga med PR-kuppen visade sig på fotbollsgalan, där laget efteråt ställde till med ganska stort rabalder kring att de negligerats som damfotbollspelare – inte som spelare i Rosengård. Att namnet ändå finns där hela tiden gör att det laddas med nya betydelser. Mediescanningens resultat, att andelen negativa artiklar på lokal nivå (Sydsvenskan) har sjunkit från (redan låga) 29 % till 11 %, samt att andelen positiva eller neutrala nyheter om sport ökat lavinartat, visar att ett skifte faktiskt ägt rum. På den lokala nivån. Återstår den nationella, men som Andreas Konstantinides säger:

¹³⁰ Intervju Dick Fredholm.

Men jag menar, alla dessa metoder som vi har använt har hjälpt oss att förändra, på den lokala nivån så att säga, och göra det bättre för människor som bor här. Plus boendemiljön har blivit bättre. Skolan och resultaten för eleverna har blivit bättre. Men ryktesspridning finns kvar. Det kommer, jag tror det kommer lite senare. [skratt] Det andra instrumentet vi har är alla studiebesök vi får. Att människor kommer och när dom går runt och tittar på MKBs hus där och dom andra husen som börjar bli riktigt bra, Victoria Parks del och så. Det börjar förändras där också. Men ett sätt och minska dom här dåliga ryktena är ju att, ja, dom ska komma hit och titta själva. [skratt]/.../ Men i alla fall, vi får, det konkreta, och det verkliga livet, är just här i området. Rykten är rykten, det tar lång tid och få bort. Men å andra sidan, vi får inte bry oss så mycket om ryktena. Annars vi sitter fast där och tror också att, [skratt] att vi är dåliga.¹³¹

Det pågår en ständig process av kategorisering och identifikation, stigmatisering och skam eftersom vi påverkas av de beskrivningar som görs av oss, som Ian Hacking konstaterat. Det har också visat sig att beskrivningen av platsen "smittar" invånarna och att det därför är svårt att hitta en gemensam grund att bygga stolthet över "sin" plats på. Lättaste sättet att undkomma territoriell stigmatisering är att utse en annan Andra eller flytta. Men genom att samverka och genom en nästan osannolik envishet har man lyckats med att etablera ett friare rum för Malmös Rosengård.

Därmed inte sagt att frågan förlorat sin aktualitet. Paradoxalt nog krävs det en intensiv reproduktion av strategisk neutralisering kontinuerligt, eftersom ryktesspridning har en tendens att överleva och föras över till ständigt nya människor, som ett grundläggande sätt att hantera fara och risk för individen, och som ett sätt att tilldela olika värden i stadens sociala geografi. Manövreringsbehovet är oförändrat stort och ryktet dör inte av sig självt. Nya människor måste lära sig att reflektera över de här frågeställningarna, i synnerhet mot bakgrund av de upptrappade konflikter som uppstått ur ett samhälle som blivit alltmer tillåtande mot rasistiska strömningar. Frågan är bara i vilka sammanhang det är mest fruktbart att diskutera det, vilka aktörer som behöver bli medvetna om det och vilka konsekvenser det ska tillåtas få ha.

Sammanfattning del 2

Det vi alltså har sett är att det krävs strategier för att ändra stigmatiserade platser status. Det krävs en lång rad samverkande faktorer och aktörer och det gäller att tänka långsiktigt, lokalisera problemet till rätt platser och att arbeta med dialog, relationsbyggande och delaktighet – för de som vill vara delaktiga. Det krävs också

- Medvetenhet och vilja till förändring av alla parter
- Beredskap att ta ansvar för det gemensamma – social hållbarhet
- Samverkan, gärna i fasta former, t ex partnerskap
- En gemensam vision

Den övergripande strategi som har störst potential att lyckas, om utgångspunkterna viljan, verkligheten och delaktigheten finns på plats, är strategisk neutralisering. Med detta begrepp avser jag ett medvetandegörande av egna inarbetade arbetssätt, förhållningssätt och de ibland oavsedda effekterna av dem. Till exempel att undvika att slentrianmässigt förknippa platserna med exotiserande förtecken (annorlunda mat/dans/kultur), undvika att reproducera samma problemformulering om "området" utan snarare kanske avgränsa konkreta problem som polisiära

¹³¹ Intervju Andreas K.

ärenden och inte koppla dem till platsen. Nästa steg i ett strategiskt neutraliseringsarbete är att *avdramatisera* genom att förknippa området med nytt innehåll, vidga betydelsen av området och därigenom utrymmet för de som bor där. Det finns små och stora metoder för att genomföra strategisk neutralisering, det kan vara att ha dolda temaveckor, arbeta med publiknätverk, rensa språket i policydokument, ha en metadialog med media om hur de skriver fram annorlundaskap, bjuda in till odramatiska vardagshändelser på området, hävda andra värden än de vanliga i området (historia, jazz, fågelskådning, autografsamlare, vardagliga erfarenheter av ramadan är exempel som lyfts fram.) Det som också måste till är en värderingsförskjutning i samhället från en position där rasismen etablerats som en möjlig politik till ett mer humant samhälle. I det stora hela kan det vara motiverat att ställa sig frågan; har vi råd att hålla marginaliserade och rasialiserade områden ifrån oss? Hur mycket får det kosta att bibehålla segregationen?

Referenser

Otryckta källor

Intervjuer med

Lena Hagerman, Kristianstads kommun, arbete & välfärdsförvaltningen (tjt man)

Tamam Awad + äldre släkting till henne, arbete & välfärdsförvaltningen (tjt man)

Radovan Javurek, Kristianstad kommun (politiker)

Abdikarim Hassan, eldsjäl och läxläsare, Kristianstad

Radio Kristianstad P4

Referensgrupp Gamlegården

Sabina Dethorey, Malmö stad, Stadsområde Öster (tjt man)

Marie Hendra, Malmö stad, Stadsområde Öster (tjt man)

Arian Ratkoceri, Malmö stad/Region Skåne (tjt man)

Dick Fredholm, Malmö stad (tjt man)

Andreas Konstantinides, Malmö stad (pol.)

Amine Mehmedi, eldsjäl, Malmö

Radio Malmöhus P4

Referensgrupp Herrgården/Rosengård

Anna Karlsson, Växjö kommun (tjt man)

Carina Ek, medborgarkontoret, Växjö (tjt man)

”Wallride”, Växjö (civilsamhällesaktörer)

Radio Kronoberg P4

Referensgrupp Araby

Lena Pripp, Malmö stad, Stadsområde Innerstaden (tjt. man)

Anita Eklund, Malmö stad, Stadsområde Innerstaden (tjt. man)

Referensgrupp Mötesplats Seved

+ en mängd telefonsamtal och kortare samtal med bland andra arbetsförmedlare på alla orter, personal på Panncentralen, Växjö, Mattias Larsson, länsstyrelsen Skåne, seminariet 27 nov. på Malmö Högskola, praktikanter och personal, samt tidigare undersökningar och intervjuer. Intervjuer

och anteckningar, utskrifter och ljudfiler finns på FoU Söderhamn, CFL, Söderhamns kommun, liksom enkät till arbetsgivare och mediescanning.

Bunar, Nihad 2012: *"Det händer saker hela tiden, men det är svårt att säga vad som är vad"* – utvärderingen av *Urbant utvecklingsarbete i Växjö/Araby 2010-2011*

Hübinette, Tobias 2014: *Att bemöta rykten i Botkyrka – en samling fakta och argument*. Rapport Botkyrka kommun/MKC

Marknadsanalys Rosenkraft 2013, Rapport Tyréns, Malmö (Stockholm)

Mehmedi, Rrahime & Mehmedi, Amine 2013: *Eldsjälar och förebilder i Rosengård*. Malmö.

Radio Kronoberg 1 april 2014.

Radio Malmö 8 maj 2014.

Soininen, Katriina/ Kivitalo, Mari & Kangas, Anita 2012: *Exploring culture in sustainable rural development*. Opubl, paper, Jyväskylä universitet.

Tryding, Per 2012: *Rosengård är fredligast i hela Stockholm – en rapport om brottslighet och statistik*. Handelskammarens rapport nr 1.

Tryckta källor och litteratur

Andersson, Maria (nu Vallström) 2003: *Arbetslöshet och arbetsfrihet. Moral, makt och motstånd*. Uppsala, diss.

Andersson, Roger 2009: *Boendesegregation och grannskapseffekter*. I: Graninger, Göran/Knuthammar, Christer (red.): *Samhällsbyggande och integration. Frågor om assimilation, mångfald och boende*. Linköping

Björnson, Moa 2014: *Rosens röda matta. Stadsutveckling på tjejers villkor*. I: Listerborn, Carina et al: *Strategier för att hela en delad stad. Samordnad stadsutveckling i Malmö*. Malmö.

Bridge, Gary; Butler, Tim; Lees, Loretta 2011: *Mixed communities – gentrification by stealth?* Bristol.

Brune, Ylva (red.) 1998: *Mörk magi i vita medier. Svensk nyhetsjournalistik om invandrare, flyktingar och rasism*. Stockholm.

de los Reyes, Paulina et al 2014: *"Bilen brinner... men problemen är kvar"* *Berättelser om Husbyhändelserna i maj 2013*. Stockholm. <http://stockholmia.stockholm.se/press.php?artikel=86>

Christensen, Gunvor 2013: *Indsatser i udsatte boligområder. Hvad virker, hvorfor og hvordan?* Köpenhamn.

Dikec, Mustafa 2007: *Badlands of the republic. Space, politics and urban policy*. Malden/Oxford.

Ericson, Urban/Molina, Irene/Ristilammi Per-Markku 2000: *Miljonprogram och media*, Stockholm.

Friblick, Lena 2010: *Kryddor från Rosengård : mat, möten, människor*. Malmö.

Hacking, Ian 1999: *The Social Construction of what?* Cambridge.

- 2002; *Historical Ontology*, Cambridge

Hallin, Per-Olof et al 2010: *Det är inte stenarna som gör ont. Röster från Herrgården, Rosengård – om konflikter och erkännande*. Malmö.

Hosseini-Kaladjahi, Hassan 2002: *Stora fiskar äter fortfarande små fiskar: helhetsutvärdering av storstadssatsningen i Botkyrka kommun*. Tumba.

Jonsson, Stefan 1993: *De Andra. Amerikanska kulturkrig och europeisk rasism*. Stockholm.

Kalb, Don 2009: Conversations with a Polish populist: Tracing hidden histories of globalization, class and dispossession in postsocialism (and beyond). I: *American ethnologist* vol.36, no. 2.

Kristianstadsbladet 26/7 2014.

Listerborn, Carina 2014: Från vision till verklighet. Strategier för att utveckla hållbara städer, i Listerborn et al: *Strategier för att hela en delad stad. Samordnad stadsutveckling i Malmö*, s.115

Malmöns väg mot en hållbar framtid. Hälsa, välfärd och rättvisa. Malmökommissionens slutrapport, Malmö.

Nilsson, Micael, (ed) 2013: *Urbant utvecklingsarbete-delrapportering av regeringsuppdrag*. Boverket.

Ristilampi, Per- Markku 1994: *Rosengård och den svarta poesin. En studie av modern annorlundahet*. Stockholm/Stehag, diss.

Rosengren, v, Jeanette/Striner, Urzula 2011: *Ett annat Rosengård*. Malmö.

Rönblom, Malin 2014: *Ett urbant tolkningsföreträde? En studie av hur landsbygd skapas i nationell policy*. Rapport, Jordbruksverket.

Sjölander-Lindqvist et al 2000: Understanding aspects of environmental stigma: The case of Hallandsås, i: Cottam/Harvey/Pape & Tait (red.): *Foresight and Precaution*. Rotterdam/Brookfield.

Skeggs Beverly (1997) 2006: *Att bli respektabel*. Göteborg.

Smålandsposten (SMP) 1/2, 2/4, 11/7, 19/9, 28/10-2014.

Stenberg, Erik (ed.) 2013: *Structural systems of the million program era*. Stockholm.

Sydsvenskan 2/12 2010, 4/4 2012, 27/8 2014.

Thompson E P 1967: Time, work-discipline and industrial Capitalism. I: *Past & Present*.

Tilly, Charles 2000: *Beständig ojämlikhet*. Lund.

Torgovnick, Mariana 1990: *Gone Primitive. Savage intellects, modern lives*. Chicago.

Uppföljning av de prestationsbaserade stimulansmedlen, delrapport 1, Boverket.

Wacquant, Loïc: Territorial stigmatization in the age of advanced marginality, i *Thesis Eleven* nr 91 2007.

- 2008, Relocating Gentrification: The Working Class, Science and the State in Recent Urban Research, in *International Journal of Urban and Regional Research* 32.1.

Vallström, Maria 2014: Berättelser om plats, platsen som berättelse. I: Vallström, Mikael (red.) *När verkligheten inte stämmer med kartan- sociala och kulturella förutsättningar för landsbygders hållbara utveckling*. Lund.

Vallström, Mikael 2014: Utblickar och utkast till alternativa verklighetsbeskrivningar. I: *När verkligheten inte stämmer med kartan. Lokala förutsättningar för hållbar utveckling*. Lund.

Widigson, Mats 2013: *Från miljonprogram till högskoleprogram – plats, agentskap och villkorad valfrihet*. Göteborg, diss.

Ålund, A/Schierup, C-A 1992: Kulturpluralismens paradoxer. I: *Kulturella Perspektiv nr 1*.

Internet:

<https://www.facebook.com/events/273064256062633/> Hämtad 2014-06-26

<http://wallride.se/referens/araby-artsite/> Hämtad 2014-06-26.

<http://albyarintetillsalu.wordpress.com/about/> Hämtad 2015-03-03.

<http://www.aftonbladet.se/kultur/article16406571.ab> Publicerad 2013-03-13, hämtad 2015-03-03.

ETC Stockholm 26/4 2014: <http://stockholm.etc.se/debatt/berattelsen-om-fororten-och-bruksorten-ar-likadan> hämtad 2015-03-03.

Mörkade platser

– stigmatisering och ryktesspridning i urbana utvecklingsområden

Vissa platser frammanar starka känslor som rädsla och avsky, framförallt hos de som inte själva har så mycket erfarenhet av den. Det finns berättelser om dessa platser som framställer dem som obegripliga, farliga eller annorlunda, färgstarka; föreställningar som producerar platserna som avvikande. En del forskare pratar om territoriell stigmatisering eller grannskapseffekter, att platsen påverkar de som bor där, ofta i negativ bemärkelse. Berättelser om förorten och bruksorten, till exempel, reproducerar platserna som annorlunda och som problem, bortom det flöde av människor som passerar genom dem. De reproduceras i media, vid köksbordet, på arbetsplatsen och i omklädningsrummet, både i långa berättelser om kriminalitet och förfall och i korta uttryck som "ute i förorten". Båda typerna av orter karakteriseras av att vara en slags periferiserade urbaniteter som uppnått vad Loïc Wacquant kallat avancerad marginalitet. Den här studien handlar om territoriell stigmatisering och baseras på följeforskning i tre urbana utvecklingsområden; Kristianstads Gamlegården, Växjö Araby och Malmös Rosengård. Rapporten inleds med resonemang för att förstå och förklara stigmatiseringsprocesser i skilda tider och rum. I en andra del beskrivs strategier som används för att bemöta territoriell stigmatisering och vad man bör tänka på när man använder dem. Denna del är tänkt att kunna användas som en konkret handledning för olika aktörers förändringsarbete, där begreppet "strategisk neutralisering" lanseras som en lyckad metod.

Maria Vallström är forskare och docent i etnologi och har distansarbetat från FoU Söderhamn sedan 2001. Hon disputerade 2003 på avhandlingen "Arbetslöshet och arbetsfrihet – moral, makt och motstånd", på etnologiska avdelningen vid Uppsala universitet.

Maria Vallström
FoU Söderhamn
CFL – Centrum för flexibelt lärande
Södra Järnvägsgatan 7
826 80 Söderhamn
maria.vallstrom@soderhamn.se
Tel: 0270-766 33
www.cfl.se

FoU Söderhamn

FoU Söderhamn är ett tvärvetenskapligt forsknings- och utvecklingscentrum med fokus på frågor som rör utvecklingsprocesser. Ambitionen är att vara en drivkraft i arbetet med hållbar regional utveckling. FoU Söderhamn erbjuder analyser och utvärderingar av olika slag på uppdrag av företag och organisationer. Varje uppdrag är unikt och undersökningsmetoderna anpassas därefter. Hos FoU Söderhamn finns doktorander, forskare och professorer anknutna till olika lärosäten i Sverige. Exempel på forskningsområden är ungdomar, utbildning, kulturarv, arbetsliv, innovationsteknik och entreprenörskap och det bedrivs ett stort antal regionala, nationella och internationella utvecklingsprojekt.

Grunderna i verksamheten kommer från det forsknings- och utvecklingscentrum, FoU-Centrum Söderhamn, som byggdes upp år 2000 tillsammans med bland andra dåvarande Arbetslivsinstitutet.

Bakom FoU Söderhamn står CFL-Centrum för flexibelt lärande, Söderhamns kommuns organisation för vuxnas lärande. CFL är beläget i området Faxepark.

